

A-944

PEDAGOOGIKA 58 lk
ARHIIVMUSEUM
FOND K44688

Kaidi Sits

KASVATUSTÖÖ KIRBLA VALLA KOOLIDES

KROONIKARAAMATUTE PÕHJAL

KROONIKARAAMATUTE PÕHJAL

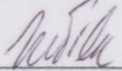
Diplomitöö

Juhendaja dots Maria Tilk

Juhendaja dots Maria Tilk

Tallinn 2002

ANNOTATSIOON

Teaduskond Kasvatusteaduste teaduskond		Õppetool Algõpetuse õppetool
Töö pealkiri Kasvatustöö Kirbla valla koolides kroonikaraamatute põhjal		
Teadusvaldkond		kasvatusteadus
Uurimuse tasand – diplomitöö	Kuu ja aasta 05.06.02	Lehekülgede arv 58
Referaat, Töö eesmärgiks on jäädvustada kasvatustöö arengut kunagises Kirbla valla koolides ja jälgida, kuidas erinevad valitsused on mõjutanud kasvatustööd. Töös kirjutatakse kasvatustööst Kasari põhikoolis, Kloostri algkoolis ja Vanamõisa algkoolis. Kasvatustööd on vaadeldud kõige laiemas mõttes. Käsitatud on erinevatele kasvatusviisidele lisaks veel ka lastevanemate ja külaelanike osalust kasvatusprotsessis koolis. Algmaterjaliks on kroonikaraamatud. Vaadeldud on kolme perioodi: kasvatustöö Eesti Vabariigis, nõukogude ajal ja taasiseseisvunud Eestis. Kroonikaraamatute põhjal võib väita, et Eesti vabariigi ajal oli olulisel kohal isamaaline kasvatustöö, mis enamalt tuli õpetajate positiivsest suhtumisest Eesti vabariiki. Lapsevanemad osalesid aktiivselt kasvatusprotsessis koos kooliõpetajatega. Nõukogude ajal kasvas oluliselt patriotismi kasvatus ja vastavat tööd kontrolliti ka kõrgemalseisvate organite poolt. Olulisele kohale tõusis töökasvatus ja seda eelkõige ühiskondliku kasuliku töö näol. Küll aga kaugenes lapsevanem koolist. Lapsevanematele pigem peeti moraaliloenguid, kuid koostööd ei tehtud. Taasiseseisvunud Eestis muutus kool lapsesõbralikumaks, täielikult on kadumas töökasvatus koolist, isamaaline kasvatustöö sõltub suurest õpetajast, kes tegeleb lastega. Lapsevanemat püütakse tuua koolielule lähemale, kuid aastakümnetega tekkinud hirmu tõttu kooli ees, ei ole see nii lihtne.		
Võtmesõnad: perekond, kooli ja kodu suhted, kasvatusraskused, kodupaik, kasvatav keskkond		
Keywords: family, relation between home and school, educational difficulties, educational environment		
Säilitamise koht: TPÜ kasvatusteaduste teaduskonna raamatukogus		
Töö autor: Kaidi SITS	allkiri:	
Kaitsmisele lubatud:		
Juhendaja:	allkiri:	

ANNOTATION

Faculty of pedagogies		Department The Department of Primary Education
Title Pedagogical work in schools of Kirbla parish based on chronicles		
Level – diploma paper	Date 05.06.02	Number of pages 58
Review The purpose of this study is to record the development of pedagogical work in schools of former Kirbla parish and to observe how different governments have influenced the pedagogical field. The pedagogical work in Kasari primary school, Kloostri elementary school and in Vanamõisa elementary school is viewed in this study. The pedagogical work is viewed in wider sense. In addition to different pedagogical ways the participation of parents and villagers in upbringing. The basic source is chronicles. Three different periods have been followed: the pedagogical work in times of first Estonian Republic, at soviet time and in independent Estonia. Due to chronicles we can assume, that in time of first Estonian Republic the patriotic pedagogical work was important, which mostly derived from the fact that teachers were positive about Estonian Republic. Parents participated actively in the pedagogical process with teachers. In soviet time the patriotic work increased perceivably and the work was controlled by higher institutions. Work training had a very important part primarily through socially profitable work. But parent diverged from school life. Again in independent Estonia school changed considerably towards child friendliness, the work training is fully disappearing, the patriotic pedagogical work depends mainly on concrete teacher, who is teaching children. There is attempt to bring parents nearer to school life, but because of the fear that came into being during decades it is not very simple task.		
Keywords: family, relation between home and school, educational difficulties, educational environment		
Place of conservation: Where deposited – Library of the faculty of pedagogies at Tallinn Ped. University		
Author: Kaidi Sits	signature: 	
Allowed to pleading:		
Tutor:	signature:	

SISUKORD

SISSEJUHATUS

1. KASVATUSTÖÖ KIRBLA VALLA KOOLIDES

EESTI VABARIIGI AJAL.....	7
1.1. Valla koolid enne iseseisvusaega.....	7
1.2. Õppetöö korraldus valla koolides.....	11
1.3. Kasvatustöö valla koolides.....	14
1.3.1. Isamaaline kasvatustöö.....	14
1.3.2. Kasvatustöö õppevälisel ajal.....	16

2. KASVATUSTÖÖ KIRBLA VALLA KOOLIDES

NÕUKOGUDE AJAL.....	25
2.1. Üleminekuaeg.....	25
2.2. Õppetöö korraldus nõukogude aastatel.....	28
2.3. Kasvatustöö koolides.....	29
2.3.1. Patriotismi kasvatus.....	29
2.3.2. Kasvatustöö õppevälisel ajal.....	38

3. KASVATUSTÖÖ TAASISEISESVUNUD EESTIS.....

3.1. Üleminekuaeg.....	45
3.2. Ümberkorraldused taasiseseisvunud Eestis.....	46
3.3. Kasvatustöö koolides.....	47
3.3.1. Isamaaline kasvatustöö.....	47
3.3.2. Kasvatustöö õppevälisel ajal.....	48

SISSEJUHATUS

Juba Eesti Vabariigi ajal anti koolidele korraldus pidada kroonikaraamatut. Nendes on jäädvustatud kodukoha ajalugu. Kirjutatud on kõigest võimalikust: kohalikest mõisnikest, küla seltside tegevusest, ilmastikunähtustest, lahingutegevustest sõja ajal, Eesti Vabariigi taassünnist jm. Kroonikaraamatute väärtus kasvab aastatega ja samas on alati oht, et nad võivad mingil viisil hävineda.

Kroonikaraamatud on säilinud ka endiste Kirbla valla koolide kohta. Regulaarselt on kroonikaraamatut peetud Kasari ja Kloostri koolis. Vanamõisa kroonikas on viimane sissekanne tehtud 1947. aastal. Kroonika kirjutamist on jätkatud 1990. aastal.

Kloostri Algkool ja Vanamõisa Algkool ei tööta enam tänapäeval. Nad on laste vähesuse tõttu suletud kahel korral: nõukogude ajal ja taasiseseisvunud Eestis. Kui nad iseseisvuse algusaastatel taas avati, loodeti, et kui külas on kool, tärkab maaelu taas. Paraku näitas aeg, et peale kooli olemasolu vajavad inimesed ka tööd. Olgugi, et koolide taasavamisega hoogustus külaelu, suleti nad mõne aja pärast jällegi, kuna ei olnud piisavalt lapsi ja nad olid vallale rahalises mõttes koormaks.

Diplomitöö eesmärgiks on uurida kasvatustööd endistes Kirbla valla koolides kroonikaraamatute põhjal läbi kolme perioodi: Eesti Vabariigi, nõukogude ja taasiseseisvunud Eesti ajal. Erinevatel aegadel on olnud erinevad mõjud ja rõhuasetused kasvatustöös. Diplomitöö ülesandeks on võrrelda ja leida erinevusi erinevatel perioodidel tehtud kasvatustöös.

Kasvatust on vaadeldud kõige laiemas mõttes. Lapse kasvamisel täisväärtuslikuks kodanikuks on lisaks igapäevasele kasvatustööle oluline ka kasvukeskkond. Kõik see mis toimub õppetööst vabal ajal mõjutab last. On see siis igavus, halvad suhted kaaslaste, vanemate ja õpetajatega, mis tihti viib meelemürkide tarbimiseni ja lodeva eluviisini või on elu täis huvitavaid ja meeldesööbivaid tegevusi, mis tagavad aktiivse eluviisi ka tulevikus. Kõigis kolmes osas on kirjeldatud lähemalt kasvatustööd õppevälisel ajal.

Töö esimene osa annab lühiülevaate koolide tekkest ja eksisteerimisest enne iseseisvusaega. Järgneb lühitutvustus õppetöö korraldusest.

Teine osa kirjeldab üleminekuaega, kuidas koolid võtsid vastu nõukogude ja saksa okupatsiooni. Põhjalikumalt kirjeldatakse patriotismi kasvatust.

Kolmas osa vaatleb üleminekuaajaga seotud muutusi koolielus ja ümberkorraldusi taasiseseisvunud Eestis.

Kõigis osades on kirjeldatud kasvatustööd õppevälisel ajal. Lähemalt on kirjutatud muusikalisest ja kehalisest kasvatuses, keskkonna- ja tervisekasvatusest, kooli- ja klassivälisest tegevusest, lapsevanemate ja külaelanike koostööst kooliga.

1. KASVATUSTÖÖ KIRBLA VALLA KOOLIDES EESTI VABARIIGI AJAL

1.1. Valla koolid enne iseseisvusaega

Kasari koolist on säilinud esimene teade aastast 1698, kus antakse teada, et kool on küll valmis, aga lugema ei ole veel kedagi õpetatud. 18. sajandil oskas Kirbla kihelkonnas 742 elanikust lugeda 150 (Andresen 1995:59, 68).

Sajandi lõpul õpetati paljusid lapsi kodus. Köster sõitis üks kord nädalas mööda kihelkonda, kontrollis laste teadmisi ja andis vanematele juhiseid laste õpetamiseks (Andresen 1995:84).

Kasari kooli algusaastate kohta on erinevad andmed. 1938. aastal kirjutatakse raamatu "Läänemaa II" käsikirjas, et Kasari vallakool asutati aastal 1851 Keskkülla. Aman Neuhofi kodus said kooliõpetust neli last. Eesti Entsüklopeedia andmetel loetakse kooli alguseks aastat 1853. Laiküla ja Kasari küla vahel asuv Karge talus õpetati lapsi.

Hiljem ehitas vald koolile maja Kasari mõisa omanikult kasutada saadud 12 hektari suurusele krundile. Kasari kooli algusaastatest ei ole rohkemat teada.

Kloostri kool Pagasi külas on võrsunud endisest vallakoolist, mille asutas 1855. aastal Kloostri mõisa omanik. Enne seda õpetas Kloostris lapsi lugema üks vana naisterahvas.

Kloostri mõisa härra tahtis avada oma valla kooli. Ta saatis mõisa sepa poja Jakob Nesselit Jädiverre, kus oli võimalik ametit õppida. Jakob Nessel lõpetas kooli ja sai ka vastava tunnistuse. Nesselist sai Kloostri kooli esimene koolmeister. Ruumid sai kool mõisniku käest ja õpetajale määrati moonapalk. Lapsi kohustati koolis käima.

Hiljem viidi kool mõisa ruumidest Pagasi külla Mardi talu kambrisse. Õpetaja sai töö eest palgaks maa. 1870. aastal ehitasid mõis ja vald ühiselt koolimaja. Selles asus kool aastani 1906.

Aastal 1905 saadi Kloostri ja Lautna mõisast maad, kuhu vald ehitas maja. See maja püsib tänaseni. Jakob Nesseli järel (1855–1907) sai õpetajaks tema poeg Karl Nessel (1892–1907), kes oli hariduse saanud Haapsalus. Kuni aastani 1906 said õpetajad palka mõisast 55 rubla ja vallalt 20 rubla.

Vanamõisa kool on asutatud 1853. aastal. Kooli asutajaks oli Vanamõisa mõisa omanik parun Romann Budberg. Parun andis kooli käsutusse ruumid mõisas, kus kool tegutses kaks aastat.

Esimeseks õpetajaks oli Annus Käärt, kes oli lõpetanud Jädivere õpetajate seminari. Kahel esimesel aastal koolmeister palka ei saanud. Töö eest tasuti talle viljaga, mis võeti valla magasiaidast. Parun Budbergi ettepanekul hakkas õpetaja 25 rubla palka saama. Palka maksis Lihula mõisa pidaja von Grünevald, kes oli sel ajal ülem koolivalitsuse liige ja kelle käsutada olid rahasummad koolide toetuseks.

Kooli algusaastatel oli õpilasi 20ne ümber. Koolis käimine oli sunduslik lastele, kes olid kümneaastased. Koolis tuli käia kolm aastat ja seda aega nimetati päriskooli ajaks. Kui laps oli kolm talve koolis käinud, vabanes ta päriskooli kohusest ja ta võeti kordajate õpilaste nimestikku. Kordajad lapsed käisid nädalas üks päev koolis ja seda kuni leeriajani välja. Kordamispäevaks oli kas esmaspäev või laupäev. Kui kordajad lapsed koolis olid, oli päriskooli lastel vaba päev.

Lapsevanemal, kelle laps põhjuseta koolist puudus, tuli trahvi maksta. Päriskoolis puudunud päev maksis kolm kopikat ja kordamiskoolis viis kopikat. Trahviraha nõudis sisse koolikohus. Trahviraha kasutati puudust kannatavate kooliõpilaste toetuseks, kellel osteti selle eest õpikuid ja muid koolitarbeid. Vanamõisa parun kinkis omalt poolt puudust kannatavatele õpilastele põhikapitaliks 200 rubla, mille protsent olla igal aastal ära kasutatud.

Korrarikkumiste ja muude sekelduste puhul kutsuti süüdlase vanemad koolikohtu ette, kus lahendati tekkinud probleemid. Kooli korra ja õppeedukuse üle pidasid valvet revidendid, kelleks oli kohalik mõisnik, kirikuõpetaja ja koolikohtu esimees. Kooli revideeriti aastas kaks korda.

Jõulupühade ajal korraldas parun igal aastal mõisa koolilastele jõulupuu. Jõulupuul lauldi jõululaule ja parun jagas lastele kingitusi ja maiustusi.

Parun lasi ehitada Altkülasse Paluväljale 1855. aastal uue koolimaja, mis ehitati talumaja plaani järgi. Majaehituseks materjali andis parun. Kooli käsutusse anti endise Lillesauna maad, mispeale rahvas hakkas uut maja Lille koolimajaks kutsuma. Koolimaja kütte eest hoolitsesid valla talupidajad.

Talvel elas koolmeister oma perekonnaga rehetoas. Samas toas põrandal magasid ka õõbijad õpilased. Klassituba oli tihti külm. Lapsed istusid tundides üleriietega.

Kooliõpetaja sai parunilt kasutamiseks maad. Ka palgaolud paranesid aasta-aastalt. Õpetaja Käärt sai oma teenistusaja lõpul 80 rubla aastas. Õpetajaameti kõrval pidas Käärt valla magasiada kirjutaja ametit ja sai tasuks selle eest ühe tündri rukist. 25. aasta teenistuse puhul kinkis parun Budberg õpetaja Käärtille hõbedase taskukella. Kirikuõpetaja kinkis tähtpäeva puhul piibli.

Raskel näljaajal hoolitses parun laste toitlustamise eest, lastes Venemaalt tuua hernejahu, millest lastele suppi keedeti. Supikeetja oli üks naisterahvas, kes sai selle eest suppi. Vaesemad lapsed said parunilt ka tasuta leiba.

Õppevahenditeks oli koolis paar seinakaarti ja klassitahvel. Laulmist õpetas Käärt viiuli abiga.

Venestamise ajajärgul tuli koolides vene keelt õpetama hakata. Õpetaja Käärt ise keelt ei osanud ja ta käis seda Kirblas, mis asus koolist seitsme versta kaugusel, õppimas. Mida õpetaja õhtuti õppis, andis ta järgmisel päeval õpilastele koolis edasi. See oli juba eakale koolmeistrile üle jõu käiv, tuli tal ju iga päev keeleõpinguteks 14 kilomeetrit maha kõndida. Aga teisiti ei olnud ka võimalik koolis töötada, kuna vene keele nõudmine koolis järjest kasvas. Koole käisid revideerimas inspektorid, kes sõnagi eesti keelt ei osanud. Käärt otsustas peale 39-aastast teenistust ametist lahkuda. Hoolsa töö eest sai Käärt Eestimaa Rillerschafti poolt autunnistuse. Oma sõbraliku ja lahke olekuga oli Käärt võitnud ümbruskonna lugupidamise.

1896. aastal valmis Vanamõisas uus koolimaja. Uus maja ehitati kohaliku paruni plaani järgi. Võrreldes toleaegete koolimajadega nägi uus maja väga nägus välja. Parun käis tihti koolimajas ja nõudis seal puhtust. Koolimaja ümbrusesse istutati palju ilupuid, mis on aja jooksul kõik kuivanud, kuna maapind kooli ümber on märg ja savine.

Uute uuendustega tuli kooli tööle Gustav Anniko (1897 – 1902), kes oli pärit Helmest. Erilist rõhku pani õpetaja laste lauluoskuse arendamisele. Anniko asutas Vanamõisa koolis laulukoori, mis oli tol ajal külarahvale üsna võõras. Lapsed olid koguni kolmel häälel laulnud. Käidi ka kirikus ja mõisas jõulupuul laulmas. Anniko algatusel osteti koolile orel, mis maksis 150 rubla.

Järgmine koolmeister Hans Unt (1902 – 1912) oli lõpetanud õpetajate seminari. Olles ise usklik, püüdis ta ka lapsi usuliselt kasvatada. Õpetaja Unt tegeles koolis samuti koorilauluga. Professor Uluots, kes oli pärit Vanamõisast, aitas koolil korraldada Ulusti külas Jaanse talu rehe all suurema peoõhtu. Peo eeskavas oli näitemäng ja laulud õpilaste esituses. Selliseid peoõhtuid varem ei korraldatud. Peost saadud tuludega osteti koolile õppevahendeid.

Hans Unti lahkumisel ametist asus kooli tööle Jakob Nielman, kes oli kutsega õpetaja ja hakkas seetõttu palka saama riigilt. Õpetaja Nielman juhatas koolis samuti laulukoori ja korraldas peoõhtuid. 1914. aasta suvel läks Nielman ilmasõtta ja viibis koolist eemal kaks aastat ja kümme kuud. Tema asemel määrati ajutiselt ametisse mitmed asetäitjad, kellede ametisoleku ajal kannatas tugevalt koolis sisemine ja väline kord. Rahval kadus lugupidamine kooli vastu ja paljud vanemad ei saatnud oma lapsi kooli.

1917. aasta sügisel asus õpetaja Nielman jällegi ametisse. Esimesel koolipäeval ei ilmunud kooli mitte ühtegi last. Põhjuseks olid ärevad ajad Eesti riigis. Kardeti saksa vägede ilmumist ja vanemad ei julgenud oma lapsi kooli saata. Samuti õõbisid taganevad Vene väed tihti koolimajas. Kui lapsed lõpuks kooli tulid, ei saanud õppetöö õiget hoogu sisse enne jõule, kuna puudus oli petrooleumist.

Eesti Tööraha Komuuni esindajad võtsid vallamajas võimu enda kätte. Neil oli ka plaanis koolielu ja korda muuta, kuid kavatsused jäid lühikese võimuloleku ajaga ellu viimata.

“See oli vist 17 veebruar 1918. aasta, kui tulid Vanamõisa poolt 6 Saksa sõjaväelast jalgratastel koolimaja poole. Eelmisel õhtul olid koolilapsed viimseni kodu läinud ja sakslaste ilmumisest kuulda saades, ei tulnudki hommikul kooli. Saksa sõdurid tulid kooliruumidesse; klassis olles tõmbas üks sõdur sõrmega joone Narva jõge mööda läbi Peipsi ja lausus oma ema keeles: See on nüüd Saksa riigi osa” (Vanamõisa algkooli kroonika, edaspidi Va 5).

Saksa riigi valitsuse uue koolikorraldusega sai koolide inspektoriks Lihula koguduse õpetaja praost V. Pefold. Suvel korraldati Lihulas kooliõpetajatele neljanädalane kursus, kus õpiti saksa keelt. Enne koolitöö algust nõudis uus inspektor kooliõpetajatelt truuduse vannet Saksa riigile. Sügisel lahkusid okupatsiooni väed Eestist ja kool alustas õppetööd Eesti Vabariigis.

1.2. Õppetöö korraldus valla koolides

Õppetöö algus ja lõpp määrati Hariduse- ja Sotsiaalministeeriumi poolt. Õppetöö kestis oktoobrist maini. Alates 1933. aasta sügisest algas koolitöö esimeste klassidega kaks nädalat varem.

Alates 1. augustist 1934 kuulusid Kirbla valla koolid Pärnumaa koolinõuniku piirkonda, majanduslikult kuulusid koolid aga edasi Lääne Maakoolivalitsusele.

Koole revideeriti üks kuni kaks korda aastas. Koolinõuniku ülesanneteks oli järelvalve pidamine kooli asjaajamise üle ja tundide külastamine. Kontrolliti ka laste teadmisi, kas suulise küsitluse teel või testimisega. Koolikatsumise tulemustest ei ole kroonikaraamatutes midagi kirjutatud, küll aga võib sealt lugeda, et õpetajatele on tänu avaldatud tehtud töö eest (Kasari algkooli kroonikaraamat, edaspidi Ka I 61).

Laste arv koolides kasvas aasta aastalt. Muudatusi õpilaste arvus tõi koolidesse koolireform, millega vähendati laste koolikohustust 16-lt 14 aastale. Selle tõttu jäi nii mõnelgi hariduse omandamise tee pooleli, oli ka neid, kes muudatusele vaatamata jätkasid õpinguid.

Kasari kool oli algselt vallakool. 1921. aastal muudeti kool neljaklassiliseks kahe klassikomplektiga. Teine komplekt pidi töötama koolimajast eemal Kasari külas Sepa talus. 1923. aastal sõlmis Kirbla vallavalitsus Kasari mõisa peremehega üürilepingu ja kool asus tööle Kasari mõisa härrastemajja. Kool hakkas töötama viie klassiga kolmes komplektis.

1925. aastal muudeti kool kuueklassiliseks algkooliks, mis töötas kolme komplektiga. 1930. aastal kaotati üks klassikomplekt koolide koondamise tõttu. Klassikomplektide arv koolis oli aastate lõikes erinev. Kui lapsi oli alla 80-ne, töötas koolis kaks klassikomplekti ja kui üle 80-ne, siis kolm klassikomplekti.

Vaatamata sellele, et usuõpetus Eesti koolides oli vabatahtlik, õpetati seda Kasaril siiski. Saksa keel kaotati koolist hoolekogu otsusega, sest arvati, et võõrkeel maakooli lõpetajale ei ole vajalik.

Kasari algkool oli õpilaste arvu poolest suurim. 1939/40. õppeaastal õppis koolis 90 last. Laste arvu tõusuga tuli koolis avada ka internaat, kuna osa õpilasi tulid kooli üsna kaugelt (Vanamõisa kooli teeninduspiirkonnast): "Kuna koolis on ka internaat, siis oli internaadi juhatajaks koolijuhataja J. Neuhoof.

Korrapidajaiks õpetajaiks olid kooli mõlemad õppejõud vaheldamasi nädala kaupa nii päevase töö jooksul kui ka öhtul internaadis. Korrapidaja õpetaja järelvalve all toimus õpilaste päevane vabaaja veetmine, samati viibis korrapidaja õpetaja õhtupoolikul klassis internaadis olevate õpilaste õppimistundide ajal. Korrapidaja õpetaja oli vastutav kõigi eest, mis juhtus tema korrapidamise nädala ajal, seetõttu ei tohtinud korrapidaja õpetaja lahkuda kooli juurest ilma asetäitjat jätmata. Õhtuste internaadi õpilaste õppimistundide ajal andis korrapidaja õpetaja tarvilisel korral, juhatusi õpilastele nende õhtustes tööülesannetes" (Ka 67).

1937. aasta sügisel külastas kooli komisjon, kes uuris koolimaja lagesid. Komisjon leidis, et lagesid tuleb kindlustada taladega, kuna need võivad sisse langeda. Komisjon otsustas, et Kasari mõisa ruumides võib kool töötada 1. augustini 1939. Eelnimetatud ajaks pidi vald ehitama koolile uued ruumid. 1939. aasta aprillis alustati uue koolimaja ehitust.

Kloostri kooli kroonikaraamatus on esimesed sissekanded 1925. aasta sügisest. Koolis töötas kaks õpetajat, üks neist täitis koolijuhataja kohuseid.

Klassiruumide oli koolis kaks. Suuremas klassis toimusid koolipeod, külarahva kogunemised, kõnekoosolekud. Ühes väiksemas ruumis oli kantselei. Õpetaja eluruumiks oli ehitatud üks väike tuba.

Algselt oli kool neljaklassiline ja töötas kahekomplektilisena. 1. august 1933 muudeti Kloostri algkool kuueklassiliseks. Endiselt töötas kool kahekomplektilisena, seega oli ühes klassis liidetud kolm klassi: esimene, teine, kolmas ja neljas, viies, kuues klass. 1939. aastast töötas kool jällegi neljaklassilisena. Kahelt komplektilt koondati kool ühele. Koolis jätkas tööd ainult üks õppejõud.

Laste arv koolis kasvas aasta-aastalt. 1925. aasta sügisel istus koolipinki 36 õpilast. 1931. aastal oli õpilasi juba 65, kuid 1934. aasta sügisel vähenes laste arv tosina võrra koolireformi tõttu (Kirbla valla Kloostri 4.klassilise algkooli kroonikaraamat, edaspidi K1).

Alates kolmandast klassist pidid õpilased sooritama järeleeksameid üleminekuks uude klassi. Väga palju õpilasi jäi klassikursust kordama. 1935. aasta kevadel jäeti samasse klassi 63st õpilasest üheksa.

Vanamõisa kool oli kolmejaoskonnaline vallakool. Õppetööd takistavaks asjaoluks olid liiga väikesed ruumid. 1925. aasta sügisel viidi neljas klass Kasari algkooli. Igal õppeaastal suleti mõni klass või saadeti kogu klass Kasarile. Millised klassid parajasti koolis töötasid, sõltus suuresti õpilaste arvust.

1934. aasta sügisel oli ühte klassikomplekti koondunud neli klassi, seda kuuenda klassi loomisega. Kooli külastanud revident leidis, et õpilaste kõrvalruumid on väikesed ja ei rahulda nõudeid. Maakoolivalitsus tegi selle probleemi vallavalitsusele teatavaks ja küsis vallalt, et kuidas ta kavatseb selle küsimuse lahendada. Maakoolivalitsus saatis koolile kirja, milles tunnistati seaduse eksisammuks, et koolis on avatud kuues klass ja nõuti kuuenda klassi saatmist Kasarile. Järgmisel päeval saadetigi kolm õpilast Kasari algkooli. Kolmest üks kooli ei vahetanud, vaid jäi koju, kuna ta ei olnud enam koolikohuslane.

Eesti iseseisvuse algul oli koolis 20 õpilast. Kõige rohkem õpilasi oli Vanamõisas 1923/24. õppeaastal – 49. 1936. aastal läks esimesse klassi koguni 21 last, mis oli teiste valla koolidega võrreldes väga suur arv. Vanamõisa algkool oleks võinud laste arvu poolest olla üsna suur kool, kuid ruumipuuduse tõttu oli laste arv valla koolidest väikseim.

1.2. Kasvatustöö valla koolides

Külaelu moodustas ühtse terviku, kuhu kuulus kool, kirik, ja seltsielu. Inimeste põhitegevuseks maal oli talupidamine, tänu millele oli elanikkond külades paikne, elukohavahetusi tuli ette harva. Talus elasid koos tavaliselt mitu põlvkonda. Keskkond, mis ümbritses last, oli oma olemuselt terve. Lapse kasvamist mõjutas varjatult ka külaelanike aktiivsus.

Kasvatusprotsessis koolis osalesid peale õpetajate väga aktiivselt ka lapsevanemad ja külanoored. Last ümbritses keskkond, kus kogu aeg midagi toimus. Olgu see siis õpilastele, õpetajatele või vanematele. Kõige olulisemal kohal oli kindlasti töökasvatus ja patriotism. Lapsi kasvatati kristlikus vaimus, oli koostöö kirikuga, mida võeti kui elu loomulikku osa. Koolis olid loodud kõik võimalikud tingimused, et kasvatada tublisid Eesti kodanikke.

1.3.1. Isamaaline kasvatus

Esimese Eesti Vabariigi aegsetes koolides oli kõige olulisem kasvatada armastust Eesti riigi, maa ja rahva vastu.

Tähtpäevadest oli koolides kõige olulisemal kohal Eesti Vabariigi sünnipäev – 24. veebruar, mida tähistati eranditult igal aastal. Tavakohaselt peeti sellel päeval aktus, kus päevakohase kõne pidasid koolijuhataja, mõni õpetaja või külaline.

Kloostri koolis anti ka õpilastele mõnel aastal võimalus õpetaja poolt koostatud kõne kaaslastele ette lugeda. Haridus- ja Sotsiaalminister saatis kooli oma tervitussõnad, mis samuti loeti õpilastele ette. Tervitustele järgnesid ilulugemised ja lauldi isamaalisi laule. Hümni kõrval oli enam lauldavaks lauluks “Eestimaa, mu isamaa”. Traditsiooniliselt

mälestati sel päeval ka Vabadussõjas langenud kangelasi. Nii mõnigi laps oli sõjas ilma jäänud oma isast, vanaisast, onust.

Tähelepanuväärne on isamaaga seotud tähtsündmuste tähistamine Kloostri koolijuhataja Valentin Kriiveli ametisoleku (1931 – 1938) ajal. Koolis peetud isamaalised üritused paistavad silma originaalsuse ja patriotismiga.

1. detsembril 1934. aastal peeti koolis aktus, mille kohta on kroonikaraamatus kirjutatud: “Kümme aastat möödus sündmusest, kui noort Eesti iseseisvust ähvardas tõsine oht. Iseseisva Eesti vaenlaste rünnak nurjus – tänu Eesti meeste ja naiste ennastsalgavale vastupanule. Õppetöö lõpetati kell 12 ja seejärel korraldati aktus – aktuses tehti selgeks, et 1. detsembril 1924. aastal pääsis Eesti rahvas ja riik meie iseseisvust ähvardavast ohust, tänu rahva tugevale ühistundele, ühtehoidmisele ja teadmisele, et riiklik iseseisvus on meie kõige kallim vara. See ühistunne ja teadmine kõrvaldas ruttu tookordsed lahkkelid; pandi kindel alus meie kodukaitsele; riiklikus, majanduslikus ja kultuurilises töös oli sest ajast märgata uut ühist vaimustust ning edukat tõusu ...

Mälestasime isamaa vabaduse eest langenud kodanikke, laulsime isamaa laule ja lõpuks laulsime isamaa hümnid” (Kl 10). Kirjapandust on märgata, milliseid sütitavaid kõnesid koolijuhataja pidas.

Erakordne oli kindlasti ka 1934. aastal Kloostri kooli juures kohalikele korraldatud paraad. Paraadi võttis vastu Lääne Maavalitsuse esimees. Peale paraadi jätkus tegevus koolimajas, kus Maavalitsuse esimees ja Penijõe mõisa valitseja pidasid päevakohase kõne.

Järgmisel aastal üllatas V. Kriivel külaelanikke “Vabaduspäeva aktusega rahvale”. Aktusel kuulati raadioülekanne Tallinnast, järgnes õpilaste ilulugemine ja tervituskõned. Rahvast oli üritusele kogunenud rohkesti.

Kasari koolis peeti iseseisvuspäeva koos teiste ümberkaudsete organisatsioonidega. Aktusi ilmestas Kirbla Põllumeeste Seltsi puhkpilliorkester. Orkestrit juhatas koolijuhataja Johannes Valgma. Külalisi lisaks kooliperele oli rohkesti, nii et kooli suuremas klassis ei leidunud vabu kohti.

Isamaalisse kasvatustöösse oli haaratud ka Kirbla Kaitseliidu kompanii, aidates koole isamaaliste ürituste läbiviimisel. Kloostri (aastast 1937) ja Kasaril (aastast 1934) tegutsesid ka Kaitseliidu eriorganisatsioonid: Kodutütred ja Noored Kotkad. Kloostri algkoolis korraldasid 1939. aastal noorkotkad iseseisvuspäeval valguspildiõhtu Eesti Vabadussõjast. Kloostri koolipiltidelt on näha, et noorkotkad ja kodutütred julgesid kanda oma vormi. See näitab, et noortes oli armastus ja lugupidamine Eesti Vabariigi vastu.

Inimeste suhtumisest usku Kirbla vallas on koolijuhataja Johannes Valgmaa kirjutanud 1930. aastal järgmist: "Usulised tunded on inimestel kaunis suured. Käiakse sagedasti kirikus. Viimasel ajal on aga siiski kiriku vastu nagu külmaks jäämist märgata. Kirikus käivad peamiselt vanemad inimesed, harvemini nooremad. Usulahke paljut ei tunnistada. Nii on siin ümbruskonnas ainult mõned üksikud "advendisti" või "baptisti" usku" (Ka 55).

1923. aastal korraldati Eestis rahvahääletus, mille tulemusena võis usuõpetust õpetada ainult vabatahtliku õppeainena (Andresen 1995:168). Sellele vaatamata oli tollel ajal koolides kristlik kasvatus olulisel kohal. Jõulude ajal lauldi vaimulikke laule, külastati kirikut. Kasari koolis oli ka usuõpetus.

1929. aastal tähistasid Kirbla valla koolid ühist noortepüha. Sel päeval külastati ka Kirbla kirikut, kus kokkutulnuile kõnelesid õpetajad Brasche ja Haamer. Ühiselt lauldi kirikulaule.

1.2.3. Kasvatustöö õppevälisel ajal

Maakoolid erinesid linnakoolidest selle poolest, et koolimajal oli oma maalapp, mille eest pidi hoolt kandma. Põllumaa oli tavaliselt õpetaja käsutuses, aga kooliümbruse heakorra eest pidid õpetajad koos õpilastega hoolt kandma. Kooliteenija oli tööl ainult Kasari koolis.

Kloostri koolimaja ümbritseb tänapäeval imekaunis aed, mida ümbritsevad kõrged kuused. Kooli territooriumil on õunapuuaed, mitmed ilupõõsad ja lilled ning aiamaa. Kõige varasemad pildid koolimajast näitavad, et hoone on ehitatud täiesti lagedale platsile. Peasissekäigu ees olid ainult üsna suured vahtrad.

Kroonikaraamatus on kirjas, et 06. mail 1936. aasta metsanduspäeval istutati koos õpilastega kooli juurde kuusk. Kuuseistutusest sai alguse kooliaia rajamine. 1936. aastal oli kooli eelarves 200 krooni kooliaia plangu ehitamiseks ja 60 krooni aia asutamiseks. Vallavalitsus pidi organiseerima plangu ehitamise, kuid mingil põhjusel seda ei tehtud. Seega jäi sel aastal viljapuuad kooli juurde rajamata.

Järgmise aasta aprillis istutati koos õpilastega kooli ümbrusesse ilupõõsaid ja kuusetaimi. Lihula kirikuõpetaja Otto Luuberg kinkis koolile kakskümmend kaks noort ploomipuud ja samal päeval istutati need mulda. Viljandi puukoolist osteti 50 marjapõõsast. 1937. aasta kevadel sai kool lõpuks endale oodatud plangu. Kaks aastat hiljem rajati park 60 puuga.

H. Vellemäe asus Kloostri algkoolis tööle oktoobris 1928. Vellemäe oli lõpetanud Läänemaa Õpetajate Seminari. Seminar andis oma tulevastele õpetajatele teadmisi ja oskusi põllumajanduses, aianduses ja mesinduses. Seminaris peeti oluliseks, et õpetaja tunneks põllutööd ja kõrvalalasid. Arvati, et põllunduses kodus oleva õpetaja autoriteet on suurem, kuna ta suurema hariduse ja kaugemale ulatuva pilguga ka põllumajanduslikult lastele eeskujuks võiks olla (Andresen 1995:195-196).

Kümme aastat hiljem sai Vellemäest koolijuhataja. Tema märkmetest kroonikaraamatus võib välja lugeda suurt pühendumist kooli aiale ja laste töökasvatusele. Tol ajal oli koolidel raskusi õppevahenditega. Ka selles osas kasutati õpilaste abi: "Õppeaasta jooksul valmistati õpilaste poolt koolile mitmesuguseid õppevahendeid ja tööriistade mudeleid: puutüvede läbilõigete ja põldviljade tabelid, kerilaud, asplid, käärpuud, äke, seanina karuäke, peeruhoidja, vart jms." (Kl 24).

Õpilastel oli ka suvel Kloostri kooli juures tööd. Kasvatati katselappidel, heintaimede seemet, vanemate klasside õpilased (V-VI) osalesid juurvilja võistluskasvatases. Suvisteks tööpäevadeks kogunesid õpilased kooli juurde iga kahe nädala tagant. Lisaks hoolitsesid lapsed ise kooliümbruse eest: suvel rohiti lillepeenraid, sügisel koristati saaki ja riisuti lehti.

Töökasvatus toimus ka visuaalsel teel. Õpilastel oli võimalus tutvuda Eesti tööstusega Pärnus (linatööstus) ja Haapsalus (tutvuti tööstuskooli ja trükikojaga).

Vanamõisa algkoolis istutati juba 19. sajandi lõpul kooli juurde ilupuid, mis ebasoodsa pinnase tõttu ära kuivasid. 1935. aasta kevadel võeti veelkord koos õpilastega see töö ette. Kooli juurde istutati ilupuid ja põõsaid. Vallavalitsuse korraldusel kaeti kooli õu ja mänguplats kruusaga.

Õpilased koos õpetajatega pidid hoolitsema ka kooliruumide puhtuse eest. Vanamõisas ja Kloostris ei olnud kooliteenijat, kuna makstav palk selle töö eest oli liialt väike. Ka ei olnud kooliteenijale pakkuda tasuta korterit koos prii kütte ja valgustusega.

Õppetööst vabal ajal korraldati lastele mitmeid üritusi. Korraldajateks olid kool, hoolekogu, kohalikud noored, erinevad seltsid ja ka lapsed ise. Kloostris oli hoolekogu käes rahakott, kuhu korjati korraldatud pidudest saadud tulu ja saadud raha eest oli lastel võimalik väljasõite korraldada. Kasaril oli asutatud ekskursioonifond, kuhu laekus pidudest saadud tulu.

Tähtsaimaks iga-aastaseks sündmuseks oli kooli jõulupidu. "Tähelepanuväärseimaist sündmustest võiks nimetada kooli jõulupuid, mis kujunesid kohalikele elanikele oodatuimaks pidustusteks ja kus alati oli ülirohkel arvul osa võeti" (Kl 1). Jõulupuu kava oli kõikides koolides sarnane: ilulugemised, vaimulikud laulud, näitemäng. Kloostri koolis külastas lapsi ka jõuluvana maiustuste kotiga. Jõulupuu kulude katmiseks korraldati Kloostris koolipidusid (hoolekogu, külanoored). Vanamõisas korjati ühel aastal igalt lapselt 50 senti peokulude katteks.

Traditsiooniliseks ürituseks oli ka Kirbla valla koolide ühine "Noorte püha", kuhu kogunesid kõik valla koolid: "... Järgmisel nädalal oli Kirbla vallas asuvatel koolidel: Kasari-, Vanamõisa- ja Kloostri koolidel ühine "Noorte püha". Viimane algas õpilaste rongikäiguga lippude saatel. Kõige päält mindi Kirbla kirikusse. Sääl kõnelesid noortele õpetaja Brasche ja õpetaja Haamer. Lastel tuli laulda paar koraali. Kirikust mindi kiriku taha kõrgele Kirbla mäele, kus korraldati mitmesuguseid mänge, võidu jookse auhindadega, lauldi, peeti kõnesid ja öeldi deklamatsioone. Vahepeal käidi aga kohvi ja saia maitsmas. Meeleolu oli häa. Noori ja vanu oli kogunenud ülirohkesti. Oldi koos õhtuni mil vihm inimesed laiali ajas" (Kl 3).

Õpilastel oli võimalik osa võtta ka mitmetest ringidest, mille juhendajateks olid õpetajad 03.märtsil 1933. asutati Kloostri koolis lootusring "Säde". Asutajaid liikmeid oli 30. Ringi hooldajaks valiti õpetaja Vellmann. Esimeseks proovikiviks lootusringil oli peoõhtu korraldamine. Eesmärgiks oli koguda raha IV-V klassi ekskursiooni jaoks. Peo sissetulek oli aga kehv ja planeeritud sõit pidi ära jääma.

1935. aastal korraldas lootusring uue peo – kevadpeo. Peo eeskavas oli näidend, luuletused, laulud ja laulumängud. Rahva osavõtt peost oli keskmine ja peo sissetulek oli 17 krooni 92 senti.

Kasari koolis tegutsesid järgmised õpilasingid: "Valgustäht", "Kodutütred", "Noored Kotkad", "Noorte Punane Rist" ja puuviljakasvatajate ring. Õpilasing "Valgustäht" alustas oma tegevust aastal 1934. Nimetatud õpilasing andis välja seinaajakirja. Igal kuul ilmus uus number, mis kajastas kuu jooksul toimunud tähtsamaid sündmusi. Lisaks ilmusid veel seinaajakirja esinumbrid jõuluks, lihavõtteks ja emadepäevaks.

Õpilastele korraldati igal kevadel väljasõite, kus osalesid enamasti vanemate klasside õpilased ja õpetajad. Kloostri kooli õpilased käisid Haapsalus, kus tutvuti linnaga, Läänemaa tööstusega, külastati trükikoda. Käidi ka Pärnus. Sõidu eesmärk oli tutvustada õpilastele Pärnu linna ja Eesti tööstust. Sõit algas hommikul kell seitse veoautoga. Osavõtjaid oli 65 õpilast ja 2 õpetajat. Kooli hoolekogu ja kohalikud külanoored olid korraldanud peoõhtuid, et saada raha laste ekskursiooni heaks. Lähimatest punktides käidi Virtsus ja Muhu saarel.

Vanamõisa kool külastas samuti Haapsalut. Haapsalust sõideti mootorpaadiga Eisterby poolsaarele. Virtsus vaadati sadamat, merd, tuletorni. Käidi ka Puhtu saarel ja tutvuti saarel kasvavate haruldaste taimedega.

Kasari õpilased käisid samuti Pärnus, kaks korda Tallinnas. Üks kord mindi autobussiga ja teinekord rongiga. Tallinnas tutvuti vaatamisväärsustega ja külastati Tallinna lähiümbrust Keila-Joad ja Vasalemmat. Pikim reis korraldati marsruudil Kasari – Pärnu – Karksi-Nuia – Õisumõis – Mõisaküla. Nimetatud reis läks maksma 120 krooni.

1938. aastal korraldati Kasaril kogunisti kahepäevane ekskursioon. Esmalt sõideti autobussiga Haapsalu, sealt mootorpaadiga Vormsi saarele. Sõidu käigus tutvuti vaatamisväärsustega Haapsalus ja Vormsi saarel. "Valgustäht" tasus õpilasekursioonide sõidukulusid, kust aga õpilasring raha sai, sellest ei ole kirjutatud.

Igal kevadel peeti Kasaril algkooli lõpetajate päeva. Päev algas tavakohase piduliku aktusega, millele järgnes ühine koosviibimine: "30. mail peeti algkoolide lõpetajate päev. Selle päeva aktusest võttis vallavalitsuse esindajana osa vallavalitsuse liige abivallavanem Karl Rets. Maakoolivalitsuse esindajaks oli määratud koolijuhataja J. Valgma. Aktusest osavõtt oli rohkearvuline" (Ka I 73).

Kooli ja vanemate vaheline kontakt oli tihe. Iga õppeaasta alguses toimusid lastevanemate koosolekud. Üldiselt kirjutatakse kroonikates, et lapsevanemad olid koolide tegutsemisega rahul: "Lastevanemate koosolekul arutati kooli ja kodu vahekorda ja selle tihendamise võimalusi. Lastevanemad leidsid, et koolis on nende arvates kord ja üldine korraldus selline, millega nemad täiesti rahul on, ega neil enam midagi soovida ei jää. Koosolek kestis rahulikus töömeeleolus 3 tundi" (Ka I 63).

1938. aastal on märgata ka veidi rahulolematust vanemate hulgas. Nimelt külastas 1937. aasta kevadel kooli Eesti Vabariigi haridusminister härra A. Jaakson kooli. Temaga koos olid veel koolide peainspektor härra M. Raud ja koolide inspektor härra A. Tamm. Minister viibis koolis lühikest aega ja tutvus peamiselt kooliruumidega. Peale ministri külaskäiku kirjutas ajaleht "Uus Eesti" Kasari kooli halvast seisukorrast, nimetades olukorda lausa katastroofiliseks. Artiklis märgiti ära, et ruumid on pimedad ja et maja ähvardab kokkuvarisemine. Kooli ähvardati otsekohe sulgeda. Sellest vahejuhtumist tingitult väitsid ka lapsevanemad, et kooli ruumid on viletsad, õhuvaesed ja pimedad. Vanemad tundsid muret oma laste tervise pärast.

Kloostri koolis oli tähelepanuväärsemaks otsuseks lapsevanemate koosolekul ühtlase riietuse kasutuselevõtt 1939. aasta jaanuaris. Riietuseks oli tume kittel nõõpidega, tütarlapsed kandsid veel lisaks valget kraed. Kitlit kandis ka õpetaja. Koos ühise riietuse kasutusele võtuga seati sisse ka ühine söömine piima joomisega. Söök võeti kodust kaasa.

Lastevanemate koosolekutel valisid lapsevanemad oma esindajad hoolekogusse ja õppenõukogusse. Hoolekogu koosseis oli kõikides koolides ühesugune: kaks lapsevanemat, kaks vallaesindajat, koolijuhataja. Vanamõisa koolis olid paika pandud ka ametid: esimees, kassapidaja, kirjatoimetaja. Kasaril määrati hoolekogu esimees ja sekretär ja Kloostri ainult esimees.

Hoolekogu koosolekutel arutati töö käigus üleskerkinud küsimusi ja püüti leida võimalusi majandusliku külje parandamiseks ja võimalusi õpilaste toetamiseks. Koolitoetust vajasisid kehvemad õpilased, keda abistati õppetarvete ja riietuse muretsemisel.

Hoolekogu ülesandeks oli ka trahvida põhjuseta puudujaid. Kasari koolis seda võimalust ka kasutati: "Küll aga puudusid hiljem õpilased ilma mõjuva põhjuseta nii, et kooli hoolekogu oli sunnitud nende vanemaid või hooldajaid trahvima. Üldse trahvis koolihoolekogu õpilasi õppeaasta vältel viis korda ja määras neile trahviraha kogusummas 2 krooni ja 60 senti" (Ka I 65).

Vanamõisa koolijuhataja Jakob Nilmann oli trahvide suhtes leebem ja ei viinud laste puudumisi hoolekogu ette: "Minu ametis oleku ajal Vanamõisas on õpilased korralikult koolis käinud. Vanemad on heatahtliselt oma koolile suhtunud. Ei ole vajadust hoolekogul puudunud päevade eest trahvi määrata. On väikesi sekeldusi harva puudunud päevade pärast olnud, kuid need on lahendud rahulikult teel. Igale aastal on puudunud päevade omi olnud keskmiselt iga õpilase kohta umbes 10 ümber, missugust arvu ei saa suureks lugeda, võrreldes statistiliste andmetega üleriikliselt võttes koolilaste puuduvaid päevi" (Va 8).

Kloostri hoolitses hoolekogu kooli rahalise sissetuleku eest. Selleks korraldati koolis mitmeid erinevaid üritusi, nagu mardiõhtu, jõulupeod, ja kevadpeod. Koolipeod olid külaelanikele avatud ja peaaegu alati maksulised. Vaatamata sellele, tulid kohalikud meelsasti laste esinemist vaatama. Saadud sissetuleku eest oli õpilastel võimalik külastada erinevaid paiku Eestis. Paljudele oli see ainukeseks võimaluseks kodukohast kaugemale pääseda.

Koolide õppenõukogudesse valisid oma esindaja lapsevanemad ja hoolekogu. Hoolekogust kuulus õppenõukogusse esimees. Õppenõukogu käis koos vastavalt vajadusele.

Kooskäimistel arutati kasvatuslikke küsimusi ja püüti leida teid, kuidas muuta õppetöö viljakamaks.

Kool oli avatud kõigile ümberkaudsetele elanikele. Kui põhitegevuseks koolis oli lastele hariduse andmine, siis koolitööst vabal ajal korraldati külaelanikele hariva sisuga kõnekoosolekuid ja teisi üritusi.

Kasari kooli õpetajad J. Valgma ja M. Ollino olid ise väga aktiivsed külaelu edendajad: "Mõlemad kooli õppejõud on peale koolitöö ka püüanud jõudumööda elustada seltskondlist tegevust tegutsedes kohalikes Kaitseliidu üksustes juhtivatel kohtadel ja olnud aktiivsed kohalikkudes seltsides juhatuse liikmetena" (Ka I 70).

Vanamõisas täitis kool ka rahvamaja ülesandeid. Seal korraldati tantsuõhtuid, millega teeniti õpilastele raha ekskursioonide ja koolipidude kulude katteks.

Kasari koolis pidasid Kirbla külaseltsid ühiseid koosolekuid: "24. juulil 1932. a. oli kokku kutsutud Kasari Algkooli ruumidesse (Kasari mõisa) ümbruskonna seltside juhatuste nõupidamine. Nõupidamisest võtsid osa:

- 1) Kirbla põllumeeste seltsi juhatus
- 2) Kirbla haridusseltsi juhatus
- 3) Kirbla maanaiste seltsi juhatus
- 4) Kirbla vabatahtliku Tuletõrje Ühingu juhatus
- 5) Kirbla kaitseliidu kompanii juhatus
- 6) Kirbla naiskodukaitse jsk. Juhatus.

Arutusele võeti Kirbla põllumeeste seltsi algatusel, rahvamaja ehitamise küsimus. Seltside juhatused jõudsid otsusele, et rahvamaja on tingimata vajaline. Enamus asus seisukohale, et rahvamaja ehituskohaks tuleks valida "Paisuotsa". (Nimetatud koht asub vasakul Kasari jõe kaldal, silla lähedal). Leiti, et rahvamaja tuleks ehitada kõikide seltside ühisel jõul" (Ka 57-58).

Kloostri Algkool oli samuti omamoodi külakeskuseks, olles avatud lapsevanematele, külanoortele ja mitmetele seltsidele. Kool oli koht, kus peeti kõneõhtuid ja koosolekuid.

"Kool on töötanud kohaliku seltskonnaga kontaktis ja õpetajate eesvõttel on organiseeritud rida peoõhtuid igal aastal. Peo eeskavad on peamiselt piirdunud deklamatsioonidega ja

lühemate kergesisuliste näidendite ettekandmisega. Peo sissetulek on läinud harilikult koolile. Peale selle on organiseeritud kirjandus ja kõneõhtuid" (Kl 1).

1928. aasta kevadel asutati Kloostri Algkoolis Ülemaalise Eesti Noorsoo Ühenduse osakond. Tööd alustasid neli erinevat haru: 1) põllumajandus, 2) kodumajapidamine, 3) näitering, 4) üldharidus. Sama aasta sügiseks oli aktiivselt tööle asunud näitering. Oli toimunud ka üks kirjandusõhtu. Ühenduse edasise käekäigu kohta andmed puuduvad.

Aktiivsed olid Kloostri ka kohalikud noored, kes tegutsesid kooli juures koos õpilastega. Ka õpetajate hulgas oli noorte tegevus igati hinnatud. "Tähelepanuväärseimaist sündmustest võiks nimetada peoõhtu, missuguse korraldasid kohalikud noored ühes Kloostri algkooli õpilastega. Noorte poolt kanti ette ühevaatuseline nali "Jumalale tänu laud on kaetud". Kuna õpilastel oli pakkuda publikule deklamatsioone, lastelaule, rahvanalju ja võimlemisnumbreid. Osavõtt peost oli rohkearvuline, arvesse võttes kooli võrdlemisi väikest peoruumi. Eriti palju oli ilmunud lastevanemaid. Peo puhastulu läks jõulupuu hääks " (KL 2). Nagu sissekandest selgub, hoolitsesid ka külanoored selle eest, et koolil oleks võimalik õpilastele üritusi korraldada.

1933. aastal korraldas Eesti Karskuse Liit Kloostri ja Vanamõisa koolimajas õhtu, kus näidati valguspilte ja kuulati grammofoonmuusikat. Vanamõisas oli üritusele tulnud 130 inimest. Kokkutulnuile räägiti inimese kohustustest ja karskusküsimustest. Valguspilte vaadati Jeesuse elust, kodu- ja välismaast.

Kloostri Algkoolist viie kilomeetri kaugusel tegutses endises Penijõe mõisas põllutöökool. Koolijuhataja A. Kriiveli ajal pidasid põllutöökooli õppejõud kõnekoosolekuid Kloostri koolis. Loeng peeti teemal " Kodumaa arstirohud ja mürktaimed". Eestis esinevatest taimedest oli tehtud ka näitus. Teine kõnekoosolek toimus kodukaunistuse, aianduse ja mesinduse teemadel. Rahvast osales üritusel rohkesti ja loengud olid tasuta.

Kloostri kooli ruumides peeti külarahvale ka poliitilisi üritusi, kus osaleti samuti aktiivselt. Vastava ürituse korraldas Kirbla Isamaaliit, kus kõnega esines Lääne Maavalitsuse osakonna juhataja härra J. Losman. Kõneleja rääkis eesti rahva paremast tulevikust.

Kasari kooli juhataja J. Valgma on ära märkinud ka halbu külgi: "Halvavalt mõjub kooli kasvatuslikule küljele viinapood, mis asub koolimajale liig lähedal, just laste koolitee

2. KASVATUSTÖÖ KIRBLA VALLA KOOLIDES NÕUKOGUDE AJAL

2.1. Üleminekuage

Nõukogude okupatsioon 1940. aastal tõi kaasa hulganisti muudatusi koolielus. Anti karm käsk välja vahetada õpikud eesti keeles, ajaloos, maateaduses ja matemaatikas. Õppeainetest kaotati usuõpetus, esimese võõrkeelena võeti õppekavasse vene keel ja teise võõrkeelena saksa keel. Koolides ei tähistatud enam Eesti Vabariigi sünnipäeva, jõule ega emadepäeva. Hoolekogu jäi kooli püsima, säilitades oma endise nime.

Kloostri algkoolis mindi uue saabunud ajaga tulihingeliselt kaasa. "Kool algas tööd uues muutunud olukorras – E.N.S.V. koolina. Õppetöö pidulikust avaaktusest võttis esmakordselt osa ka arvukalt lapsevanemaid. Aktuse ruum oli kaunistatud suurte juhtide Marx–Engels–Lenin–Stalin piltide, loosungite, punaste lippude ning nelkidega" (K1 29). Sissekannetest on märgata koolijuhataja pooldavat suhtumist uude saabunud riigikorda. Ka lastevanematele selgitati koheselt toimunud muudatusi: "6. oktoobril peetud lastevanemate koosolekul selgitas koolijuhataja vanemaile stalinliku konstitutsiooni hüvesid töötava rahva noorsoole ja uue nõukogude kooli lastevanemate ülesandeid" (K1 29).

Koheselt asutati Kloostri pioneerorganisatsioon: "16. mai kujunes koolile ja õpilasile-pioneeridele unustamatuks. Pioneeride pidulikul koondusel andsid noored pioneerid töötuse pühendada oma elu Lenini–Stalini suurte põhimõtete ellurakendamiseks. Külalistena võtsid koondusest osa seltsimees Martinson ELKNÜ Läänemaa komiteest ja seltsimees A. Neemsalu, kommunistlike noorte Kirbla allorganisatsiooni sekretär" (K1 31).

Vanamõisas on uuest saabunud korrast kirjutatud põgusalt ja Kasaril ei kirjutatud uuest riigikorrast midagi.

Kloostri koolis peeti suure püüdlikusega kõiki uusi tähtpäevi, nagu Suure Oktoobrirevolutsiooni aastapäeva, Punaarmee aastapäeva, naistepäeva, Pariisi kommuuni päeva, Lenini sünnipäeva, töörahvapüha.

11. jaanuaril 1941. aastal asus Kasari kool uude majja, mida oli hakatud ehitama iseseisvusaja lõpul. Maja ei olnud veel lõplikult valmis, seda materjalide puuduse tõttu. Keskkütteruumis ja keldris oli tegemata lõplik viimistlus, seinad olid väljastpoolt kindlustamata sissetungiva põhjavee vastu. Riietehoius puudusid varnad, kantsleis seinakapid jms.

1941. aasta 14. juuni küüditamislaine viis endaga kaasa ka Kloostri algkooli juhataja Hilda Vellemäe ja Kasari algkooli juhataja Johannes Valgma.

Kasari koolis takistasid õppetööd lahingud, kuna kool asus Risti–Virtsu maantee ääres ja vägede liikumine toimus üsna koolimaja lähedal 9. juulil 1941. aastal lasti õhku Kasari sild. Esimene kokkupõrge Saksa ja Vene vägede vahel toimus 14. juulil. Snaiperite ja kuulipildujate valangutest said rikutud koolimaja seinad, katus ja aknaruudud. Peaaegu neli kuud oli koolimaja Saksa väeüksuste käsutuses, kes peatusid koolis lühemat või pikemat aega. Sel põhjusel sai koolitöö 1941. aastal alata alles 15. novembril.

1941. aasta 14. juulil põletasid bolševikud lahingtegevuse käigus, Kasaril mitu maja maha. Suurem osa vallaelanikke põgenesid lahingute puhkedes metsadesse või Pärnusse. 16. juulil põletasid bolševikud Kirbla küla maha. Järele jäi ainult 4-5 talu.

1941. aasta sügiseks oli riigikord jälle muutunud. Valitsevaks korraks oli Saksa okupatsioon. Eelmisel aastal kasutusele võetud õpperaamatud vahetati jälle välja. Koolis peeti taas jõule, vabariigi aastapäeva, emadepäeva. Eesti lipp lehvis kõrvuti Saksa lipuga.

Sõda tõi endaga kaasa laste puudumiste suurenemise. Puudumisi põhjustasid haigused ja kodused toimetused, kuna kodudes oli tööjõupuudus sõja tõttu muutunud väga teravaks. Koolidel nappis ka kütet. Kasaril seisis koolitöö mitmeid päevi kütte puudumise tõttu.

Õppetöö normaalset kulgu takistas sõda. Lastel oli puudus koolitarvetest, õpikutest jalanõudest. Paljud lapsed käisid koolis riidest pättidega. Kooliteed olid porised ja vesised, laste jalad olid kooli tulles märjad. Jalanõude puudumise tõttu puuduti palju koolist.

Koolid osalesid sõja-aastatel tekstiilijäätmete kogumise aktsioonis. "Ka sel õppeaastal toimiti läinud aasta eeskujul: õpilased võtsid aktiivselt osa ravimtaimede, puulehtede,

tekstiilijäätmete kogumisest. Eriti viimane viidi läbi 100% õpilaste osavõtuga. Selle aktsiooni tulemus ühes järelkogumisega andis 1400 kg tekstiilijäätmeid. Virgemaid kogujaid – üldarvult 26 õpilast – premeeriti. Osa neist sai üks paar saapaid, osa sukki, ihupesu, kindaid, sportmütse. Kuna vallavalitsuse ostulubade kontingent on kehtvalt liiga piiratud selleks, et rahuldada kõiki vajadusi, oli see suureks abiks õpilaste varustamisel puuduvate vajalike esemetega” (Kl 86-87).

Õpilased hoolitsesid sõja-aastatel Eesti sõdurite eest. Valmistati pühadepakikesi soojade esemete, tarbeasjade ja küpsistega. Kloostris kodusid vanemate klasside tütarlapsed koolis Eesti sõduritele sokke.

Kasari kooli õpilased osalesid ka mitmetes korjandustes: “Kõigile takistustele vaatamata püüdsid õpilased ja õpetajad teha intensiivset tööd nii koolis kui ka väljaspool kooli, aidates kaasa kodudes ja osavõttes korjandustest: 1) Haapsalus asutatud Eesti sõjaväe haigla varustamise heaks, 2) Eesti Rahva Ühisabi Lääne ringkonna heaks; 3) raamatute kogumise aktsioon sõjaväe haiglale; 5) soojade esemete kogumine rindesõduritele” (Ka 89).

1943. aastal suvel moodustati valla koolinoortest tööühm, mis asus tegema põllutöid.

Kirbla valla õpetajad ja Kasari algkooli õpilased kogusid 1944. aastal raha raskustega võitleva luuletaja Anna Haava toetuseks. A. Haava saatis koolile tänutäheks tänukirja.

Sõja tõttu suurenes koolides naisõpetajate arv ja sellega seoses tekkisid koolis probleemid kasvatustöös: “Üldiselt võib kõigiti rahule jääda selle õppeaasta töötulemustega: õpetajad ja õpilased olid tublid. Kahjuks annab end teataval määral tunda sõjaaegne rahutu elu – olu on elavaloomulisi õpilasi, keda on harilikust raskem vaos hoida, õpilasi, kes ei võta oma ülesandeid ja kohustusi endise tõsidusega, kes on muutunud egoistsemaks ja käitumises teiste vastu ükskõiksemaks. See muudatus esineb eriti poeglaste juures ja nende kasvatamine nõuab õpetajailt suurt hoolt ja kannatust ja järjekindlust. Üldiselt siiski – väljaarvatud mõni erandjuht – on vähe esinenud valetamist, vargusi, ulakusi, koolikohustustest kõrvalehiilimist jne ...” (Ka I 86).

Vaatamata erakordsetele aegadele, korraldati koolide õpilastele ka ühisüritusi. Nii pühitsesid valla koolid ühiselt Kirbla kirikus emadepäeva, kus lauldi ja loeti luuletusi. Toimus ka iga aastane noortepüha koorilaulu ja rahvatantsudega.

2.2. Õppetöö korraldus nõukogude aastatel

Nõukogude võimu kehtestamine tõi endaga kaasa kaadri voolavuse koolides. Õpetajaid küüditati või kõrvaldati õppetöölt, kui sotsiaalselt mitte sobivaid. Hiljem tuli koolitööle palju keskkooli lõpetanuid, kel puudus kutse. Ka õpilased liikusid palju koolist kooli. Seda lausa õppeaasta keskel. Põhjuseks oli vanemate elukohavahetus.

1942. aastal muudeti Vanamõisa algkool kahekomplektiliseks. 1944. aastal muudeti kooli nime: Vanamõisa Mittetäielik Keskkool. Koolis töötas viis klassi. Järgmisel aastal oli koolis jällegi neli klassi ja endine nimi taastati.

Kasari algkoolis avati 1944. aasta sügisel seitsmes klass ja kool muudeti mittetäielikuks keskkooliks. Uue aja saabumisega tehti põhjalik korrastustöö ka õpilaste ja õpetajate raamatukogus.

1950. aastal kaotati Kirbla vald ja moodustati Lihula rajoon. Koolid hakkasid alluma Lihula rajooni haridusosakonnale. 1962. aastast allusid koolid Haapsalu haridusosakonnale.

1961. aastast avati koolis kaheksas klass ja kooli nimeks sai Kasari 8-klassiline Kool. "Kommunismi materiaalse tehnilise baasi loomiseks, tööstuse ja põllumajanduse arenguks, eesrindliku teaduse ja tehnika alusel on tingimata vajalik kõigi töötajate üldhariduslike teadmiste tõus" (Kasari 8-klassilise Kooli kroonika 1947/80, edaspidi Ka II 20).

1962. aastal käis Kasari koolis Haridusministeeriumi kontrollbrigad, kes kontrollis koolitööd pikemat aega. 1967. aasta 1. oktoobril avati koolis konsultatsiooni punkt kaheksandale klassile, kuhu asusid õppima täiskasvanud, kellel oli kooliharidust seitse klassi.

1970. aasta kevadel oli Vanamõisa algkoolis 7 õpilast ja kool likvideeriti.

1970. aasta kevadel oli Vanamõisa algkoolis 7 õpilast ja kool likvideeriti.

1975. aastal oli Kloostri algkoolis 10 õpilast ja kool likvideeriti laste vähesuse tõttu. Kooliinventar viidi Haapsalu ja Lihula keskkooli. Kooli sulgemise mälestuseks istutas kauaaegne koolijuhataja 10-12 kuuske ja 10 mändi.

1977. aastal ähvardas Kasari kooli likvideerimine: "Perspektiivplaan nägi ette Kasari kooli likvideerimist, kuid Kirbla sovhoosi juhtkonna ning töötajate vastuseisu tõttu lükkus see edasi viisaastaku lõpuks" (Ka II 149).

1988/89.õppeaastal muudeti kool 9-klassiliseks. Õppenõukogu otsusega viidi sisse viiepäevane töönädal. Varemalt olid sellise režiimiga töötanud algklassid.

2.3. Kasvatustöö koolides

Nõukogude ajal oli primaarseks kasvatada noortes patriotismi: "Vene NFSV õpetajate kongressil märgiti, et see on kõrge parteilise vastutuse asi – kasvatada noori õigesti, kasvatada nii, et süda oleks rahul: on sirgunud hea tööinimene, isamaa aus kodanik, patrioot ja meie suure kodumaa, kommunistliku ürituse pärija..."

Nende eesmärkide saavutamiseks süvendati koolis aktiivseid õppemeetodeid, suurendati õpetamise näitlikustamist (kino, magnetofon, epidiaskoop, programmeeritud õpetamine jt.) (Ka II 27).

2.3.1. Patriotismi kasvatus

Koolide õpetajad osalesid Lihula Keskkooli juures töötava metoodilise ringi koosolekutel, et täiendada oma poliitilisi teadmisi. Poliitring õpetajatele töötas Kirbla valla täitevkomitees. Poliitiliseks enesetäiendamiseks õppisid õpetajad ÜK(b)P ajalugu. Metoodilise ringi ülesandeks oli õpetajaid ideoloogiliselt kasvatada.

Kasari kooli õpetajad hakkasid 1945. aastal Läänemaa Täitevkomitee Haridusosakonna korraldusel vene keelt õppima. Õpetajaks oli oma kooli õpetaja M. Ollino. 50-ndatel aastatel täiendasid õpetajad end ideelis–poliitiliselt vastavalt parteikomitee juhendile.

Koolides loodi pioneeriorganisatsioonid. Kasaril oli 1944/45. õppeaastal 108 õpilasest 18 oktoobrilast, 15 pioneeri ja 6 kommunistliku noort. Kasari kooli külastasid ELKNÜ komitee kooli- ja pioneeriinstruktorid. Õpilastele pidas venekeelse kõne Punaarmee võidukäigust ja nõukogude koolielust Kasari sillavalve juht punaarmeeelane Petrov.

1950. aastal hoogustus õpetaja Lõokese juhtimisel pioneeritöö. Pioneeride arv koolis kasvas iga aastaga ja nad avaldasid kasvatuslikku mõju kaasõpilastele. Tihenesid pioneeride koondused. Koolis tegutsesid timurlased, kes abistasid vanakesi, muretsedes neile küttematerjali ja koristades nende eluruumi.

50-ndatel aastatel hakati pioneerilaagreid korraldama. Käidi rajooni pioneeride kokkutulekutel. 1959. aastal sai pioneerimalev uue lipu. Kahel pioneeril oli võimalus osaleda malevanõukogu esimeeste õppelaagris Tagametsas.

60-ndatel märgitakse kroonikas, et õpilaste teadlikkus pioneeriorganisatsiooni suhtes on tõusnud. 1962. aasta kevadel kuulub Kasari koolis 69-st pioneerielisest õpilasest organisatsiooni 61. Oktoobrilapsed on kõik vastavaealised õpilased ja kommunistlikke noori on 15-st õpilasest 13. Pioneeridele korraldati pioneeriaktiivi õppusi ja kolhoosidevahelisi pioneerilaagreid. Osaleti rajooni pioneerilaagrites. Heade tulemuste eest pioneeritöös sai kool parimaid pioneere Artekki saata. Sidet tugevdati tootmiskollektiivide ja pioneerirühmade vahel.

1959/60. õppeaastal oli pearõhk kommunistlikul kasvatustööl: "Õppeaasta vältel anti tugev suund kommunistlikele kasvatustöö küsimustele. Regulaarselt viidi läbi poliitinformatsioon klassides, anti välja poliitiliste sündmuste kaart iga kahe nädala järel ja hoolitseti, et igal õpilasel käiks ajaleht vastavalt oma eale. Organiseeriti ka kaastöö teostamist oma rajooni ajalehele" (Ka II 21).

60-ndatel aastatel pöörati suurt rõhku koolinoorte maailmavaate kujundamisele. Tähtpäevi tähistati lapsevanemate osavõtul, viidi läbi kultuurihommikuid, endiselt anti välja maailma poliitiliste sündmuste kaarti.

1966/67. õppeaastal tähistas kooli pioneermalev suurejooneliselt Oktoobrirevolutsiooni 50. aastapäeva: "Kooliõpilased võtsid osa kirjandus- ja joonistamisvõistlusest ja valmistasid

arvukalt käsitöid ja suveniire, millega esineti näitusel. VII ja VIII klassi õpilased kirjutasid võistluskirjandi "Meie nõukogude kodumaa". Õppeaasta jooksul anti mitu kontserti-oktoobripühade ajal, nääripeol, isetegevus ülevaatusel, maikontsert koolis, maikontsert Kirbla sovhoosis, maikontsert Uus-Kasari kolhoosis jt. Aasta jooksul õpiti esinemiseks kaks pikemat montaaži: "Võit" ja "Aafrika võitleb ja võidab"...

Laskeseksioon korraldas võistlusi komsomoliaastapäevaks, konstitutsioonaaastapäevaks, Nõukogude Armee aastapäevaks ja võidupühaks. Võitjaks tulnutele anti diplomid kätte vastaval tähtpäeval, mille auks võistlus oli korraldatud.

Toimus ka teatematk marsruudil Kasari-Kirbla-Hälvati-Lihula-Kasari. Pioneerid käisid tervitamas pensionäre nende austamisõhtul ja kohtusid vana revolutsionääri sm. Saulepiga, kes jutustas neile, kuidas sündis revolutsioon, kuidas ta nägi Leninit.

Kahes rühmas viidi läbi viktoriinid V. I. Leninist ja O. Cherist. See sundis pioneere enne põhjalikult materjali uurima. Kommunistlike noorte üritusist oli tähelepanu vääriv koosolek teemal "Sinu mõtted", kus arutati küsimusi kodumaaarmastusest, töö õilistavast osast inimese kujunemisel, kohusetruust tööst ühiskonna hüvanguks, kollektiivsustundest jne" (Ka II 35-36).

Kommunistliku kasvatustööd kontrolliti koolis ka kõrgemate organite poolt. 1968/69. õppeaastal külastasid kooli Haridusosakonna juhataja Varblane, EKP Haapsalu Rajoonikomitee koolide osakonna juhataja Laksberg ning parteikomitee töötaja Joffe. Kontrolliti kommunistliku kasvatustööd koolis. Parteikomiteel büroole esitatud aruandes hinnati tehtud töö heaks.

Kokkuvõttes tunnistati võitjaks I rühm (VII ja VIII kl.). Kogu mäng oli hästi ette valmistatud, kulges distsiplineeritult, õpilased elasid kõigele toimuvale kaasa" (Ka II 54-55).

Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni 51. aastapäevaks valmis stend "Nemad võitlesid meie õnne eest". Esimese klassi õpilased võeti oktoobrilasteks "Tähekest peol". Värskele kommunistlikele noortele andis piletid üle ELKNÜ Haapsalu Rajoonikomitee I sekretär

Jaago. Haapsalus korraldati pidupäeva puhul komsomolidele ülelinnaline teatejooks, kust võeti samuti osa.

Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidu moodustamise 50. aastapäeva pidustuste aastal pandi erilist rõhku õpilaste kasvatamisele rahvaste sõpruse vaimus. Õpilastele tutvustati NLKP XXIV kongressi materjale nii ainetundides kui ka klassijuhatajate poolt. Läbi viidi ka kultuurihommikuid. Klasside vahel jagati ära liiduvabariigid, mida siis kordamööda tutvustati kaasõpilastele. Välja anda tuli ka stend vastavatest liiduvabariikidest. Kirbla raamatukogu oli välja pannud näituse Vene ja Ukraina kirjandusest.

Paralleelselt kultuurihommikutega toimusid ka kinolektooriumid järgmistel teemadel: "Tiigrid Pamiiri jalamil", "Mis on õnn?", "Gruusia NSV", "Turkmeenia NSV", "Sinu kodumaa juubel".

Pidupäeva puhul toimusid veel rahvaste sõpruse peod koolis ja Haapsalus ning aastapäevale pühendatud malevakoondus, joonistamisvõistlus rahvaste sõpruse teemal, rivi- ja lauluvõistlused Haapsalus.

Õpetajad täiendasid end poliitiliselt seminaris teemal "Uue inimese kujundamine-kommunistliku ülesehitustöö üks peaülesandeid." Propagandistiks oli kooli õpetaja Salme Topro.

1972/73. õppeaasta üritustega tähistati NSV Liidu aastapäeva: "I poolaasta möödus NSV Liidu moodustamise 50. aastapäeva tähistamise ürituste raames. Anti välja seinalehe erinumber, koostati stend "50 a. Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liitu." Toimus raamatunäitus NSVL rahvaste kirjandusest, vaadati filmi kodumaast. 11.-16. detsembril oli rahvaste sõpruse nädal. Pidulikul malevakoondusel 12. detsembril tutvustasid rühmad liiduvabariike. Kooliruumid olid pidulikult kaunistatud.

2. okt. toimus pioneerimaleva raadiorivistus, võeti vastu uusi pioneere. Pioneerid võtsid osa viktoriinist "Minu kodumaa NSV Liit" (Ka II 80-81).

1973/74 õppeaastal tähistati pioneerorganisatsioonile V. I. Lenini nime andmise 50. aastapäeva: "24-28. detsembril oli rahvaste sõpruse nädal, iga rühm valmistas valitud rahva elust albumi ning tutvustas teistele pioneeridele valitud liiduvabariiki. Jaanuaris tähistati A. Gaidari 70. sünniaastapäeva., võeti osa sõjamängu "Põuavälg" kõigist 3 etapist" (Ka II 102).

Komsomoli astusid õpilased meelsasti. Regulaarselt toimusid koosolekud komsomoli ajaloost, korraldati viktoriine. Kurdeti kommunistlike noorte vähese aktiivsuse üle oma vaba aja ja õppetöösse puutuvate küsimuste arutamise üle.

1969/70. õppeaastal viidi Kasari koolis kõik üritused läbi V. I. Lenini 100. sünniaastapäevaga seoses. Õppeaasta esimene tund oli kõigis klassides pühendatu V. I. Leninile. Tähtpäeva puhul korraldati õpilastele ajaloo-olümpiaad, rühmadevaheline suveniiride valmistamise võistlus ja näitus, kirjandivõistlus teemal "Lenin meie südames", näitus "V. I. Lenin kunstis". Veel anti välja stend "Nemad võitlesid meie õnne eest".

Lenini sünnipäeval toimus pidulik maleva koondus: "22. aprillil olid kooliruumid pidulikult kaunistatud. Sel päeval toimus malevakoondus, võeti vastu uusi pioneere, tehti kokkuvõtte ekspeditsioonist "Ustavad Lenini õpetusele", autasustati parimaid pioneeritöötajate aukirjade ja raamatutega, toimus päevakohane sõnavõtt, Kirbla sovhoosi direktor Simson vestles teemal "Kuidas viiakse ellu V. I. Lenini õpetusi Kirbla sovhoosis". Järgnes õpilaste kontsert.

Viidi läbi kinolektooriumid "Uut tüüpi marksistliku partei eest", "1905-1907 aasta revolutsioon Venemaal", "Oktoobrirevolutsiooni juht" ja "V. I. Lenin Nõukogudemaa kaitse eesotsas" (Ka II 61).

1975. aasta kevadel loodi pioneeride klubi "Varia", millel oli oma president. Klubisse kuulus 19 liiget ja üritused oli huvitavad.

1975/76. eriline tähelepanu NLKP XXV kongressiga seotud sündmustele. Valmistati vastavateemaline stend. Pioneerikoondustel, klassijuhatajate tundides ja ainetundides arutati kongressiga seotud materjale, tutvuti IX viisaastaku tulemustega ning X viisaastaku suundadega.

70-ndatel võtsid pioneerid osa mitmetest rajooniüritusest. Edukalt esineti pioneeriaktiivi kokkutulekul, kus esikohad saavutati maastikumängus, orienteerumisjooksus, sõjamängus. Osa võeti ka vabariiklikust pioneeriaktiivi laagrist Narva-Jõesuus ja rajooni malevanõukogu esimeeste kooli laagrist.

1980. aastal oli Kasari koolis esmakordselt komsomoliklass – kõik 8. klassi õpilased olid kommunistlikud noored.

ELKNÜ 60. aastapäeva puhul korraldati koolis komsomoli temaatilisi puhkeõhtuid. Kommunistlikel noortel oli sõprus kohtumine Martna kooliga. Kooli külastas ka Lihula sovhoosi partorg Linda Lukk, kes rääkis XI viisaastaku plaanidest.

80-ndatel osales pioneeride agitbrigad Haapsalu linna laste rahufondi kontserdil. Osaleti ENSV 40. aastapäevale pühendatud paraadil, rivivõistlusel ja nimeliste rühmade kokkutulekul.

1982/83. õppeaastal töötas Kasaril poliitring "Meie komsomol." Õpetajatele ja õpilastele toimusid ühised poliitpäevad, kuhu kutsuti lektoreid ka väljastpoolt kooli. Kommunistlikud noored osalesid organisatsioonide vahelisel kompleksvõistlustel. Kohtumisõhtud olid Vatla kooliga.

1983/84. õppeaastal asus Kasarile tööle uus vanempioneerijuht Külli Lind. Pioneeritöö muutus sisukamaks ja huvitavamaks. Kasvas pioneeride algatusvõime ja organiseerimisvõime. Malevakoondustest korraldati raadiorivistus. Pidulik koondus, mis oli pühendatud pioneeriorganisatsioonile V. I. Lenini nime andmise 60. aastapäevale, toimus deviisi: "Lenini nimi südames meil. Tööga tõendame truudust parteile," all. Koondused peeti ka Lenini sünnipäeva puhul. Kevadel oli aruande-valimiskoondus.

Korraldati palju uusi üritusi: valmistati ette instruktoreid, võeti arvele üheksa sõjaveterani ja koguti nende mälestusi. Toimusid maastikumängud ja rahumiiting, kadri karneval, vastlapäev, poiste ja tüdrukute nädal, raamatunädal, kevadlillede kompositsiooni võistlus. Õpilastele tutvustati ka NLKP programmi materjale.

Komsomolide koosolekud toimusid teemadel: "Komsomoli vastulöökk kommunistliku moraali antipoodlikele nähtustele", "Mis on kangelaslikkus", "Lenin elavatest elavam on praegu".

Pioneerimalevas oli ka nimelisi rühmi. Selleks, et saada oma rühmale nimi, tuli esmalt teha uurimistöö, mille käigus uuriti soovitud isiku elu ja tegevust. Uurimistööd tuli esitada Haapsalu. Sellise tegevuse tulemusena oli koolis Mihkel Vellemäe, Eduard Madruse nimelised rühmad.

1984/85. õppeaastal oli ajalehe "Rahva Hääle" šeflusklassiks 8. klass. Ajakirjanik E. Luik külastas korduvalt kooli ja kirjutas klassist artikleid. Kommunistlikel noortel oli võimalik külastada "Rahva Hääle" toimetust. E. Luik tutvus ka õpilaste lõpukirjanditega ja andis neile kõrge hinnangu, kasutades neist katkendeid oma artiklites.

Kloostri kooli kroonikas on põhjalikult kirjeldatud riigipühade tähistamisi: "23. veebruaril toimus Punaarmee 27. aastapäeva aktus ainult õpilastele. Punaarmee saavutustest ja tähtsusest kõnelesid õpetaja Sooman ja Leitalu. Õpilased easinesid laulude ja deklamatsioonidega....

8. märtsil on koolis naistepäeva aktus. Aktuse kõne peab kooli endine õpilane Kirbla valla partorg M. Kalvet. Õpilased esinesid laulude. Deklamatsioonide ja koorikõnega. Ruumid olid kaunistatud lippude ja loosungitega.

1. mai pidulikuks tähistamiseks korraldas kool 30. aprilli õhtul piduliku aktuse. Õpilased esitasid koorilaule, soololaule, deklamatsioone, rahvatantse ja massdeklamatsioone.

1. mai aktusel Kirbla Keskravimajas esitasid III ja IV klassi õpilased massdeklamatsioone ja õpilane Juta Sarapuu soololaule" (KI 37). Toredaks traditsiooniks oli naisluuletajate luuletuste lugemine naistepäeval.

Kloostris osalesid pioneerid ülerajoonilisel pioneeride kokkutulekul ja ülevabariiklikul pioneeride pidulikul rivistusel.

Vanamõisa koolis oli 1944/45. õppeaastal pioneere 45% õpilastest, aasta pärast 47%. Pioneerid esinesid isetegevuslike ettekannetega kooli aktustel, Võhma rahvamaja aktustel, võtsid osa ELKNÜ korraldatud joonistusvõistlusest ja abistasid põllupidajaid. Kooli külastas ka EKP instruktor sm. Timberg, andes juhiseid pioneerlennu organiseerimiseks ja üldlaulupeost osavõtmiseks.

Vanamõisa algkoolis peeti nõukogude algusaastatel järgmisi riiklike tähtpäevi: Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni aastapäeva, kahurväepäeva, konstitutsioonipäeva, Lenini surmapäeva, Punaarmee ja Sõjalaevastiku päeva, töörahvapüha. Nimetatud tähtpäevade puhul korraldati pidulikke aktusi sõnavõttudega ja õpilaste isetegevuslike ettekannetega.

Koolide pioneerirühmad tegid omavahel ka koostööd. 1964. aastal käisid Kasari kooli pioneerid Kloostri kooli pioneeridel külas. Ühiselt mängiti, lauldi ja õpiti pioneeritarkusi. Sama aasta mais – pioneerorganisatsiooni sünnipäeval – käisid Kloostri pioneerid vastukülaskäigul Kasaril, kus pidulikul koondusel võeti vastu ka uusi pioneere. Järgmisel aastal korraldati veel seda toredat ettevõtmist. Kahe kooli pioneerid nuputasid viktoriini, parimaid premeeriti. Kohtumise lõpetas ühine rahvastepallivõistlus.

Olulisele kohale koolides tõusis õpilaste väljaõpe, kuidas kaitsta end vaenlase eest. Peale sõda viidi Kasaril õpilaste seas läbi kursus "Esmaabi gaasiohu puhul", korraldati proovihäire kahjutule puhul. Sõjalist väljaõpet tehti metsas kahel järjestikusel päeval.

Sõjategevusest oli maha jäänud ümbruskonda hulganisti miine ja padruneid. Klassides selgitasid õpetajad korduvalt lõhkeainete hädaohtlikkust. Samal teemal peeti mitmeid üldkogunemisi õppeaasta jooksul. Sellele vaatamata tuli ette juhtumeid, kus õpilased vigastasid end.

23. veebruaril 1968. aastal toimus Kasari koolis esmakordselt sõjalis-maastikumängu talvine ja suvine etapp: "Kooli järgmise suurema üritusena toimus sõjalis-maastikumäng "Zarnitsa" (Põuavälg) 23. veebruaril. Kooli III–VII kl. Õpilased olid jagatud 3 rühma, mis omakorda juhendi põhjal moodustas pataljoni. Viimast juhtis staap (komandöriks Ilmjärv, A.). Võitlus toimus rühmade vahel-ülesannete täpses täitmisel instruktorite poolt, ajagraafiku kinnipidamine, õige julgestatud liikumine jagudel. Mängu lõppfaasiks oli

“Kangelaste künka” vallutamine (Kirbla mägi), Leinamiiting Kirbla kalmistul nr. 13, pärgade panek kangelaskalmule. Päev lõppes einestamisega looduses ja kontserdiga Kirbla klubis. Samalaadne mäng kordus kevadel 14.mail, küll jalgratastel. Mäng algas Rõudest, Vanamõisa Algkoolist, Kasarilt. Huvitam ja riskantsem oli jõe forsseerimine (üle tuli viia jalgrattad ja 3.rühma noorarmeelased ja tsiviilkaitsealaste vahendite kasutamine (gaasitorbikud) liikumisel. Mäng lõppes kohtumisega veteranidega Kirblas ja pärgade panekuga vennaskalmistule” (Ka II 46-47). Kooli õpilased said põuavälgus põhjaliku ettevalmistuse. Rajoonis saavutati II koht. Osaleti ka vabariiklikul võistlusel, kus tuli võistelda kaheksa kooliga.

Järgmisel aastal toimus “Zarnitsa” operatsioon nime “Võidulõke” all: “8. mail toimus “Zarnitsa” sõjamäng, mida jälgisid rajooni vanempioneerijuhid. Mäng algas kell 12. kooli juures. Pataljoni komandör, kelleks oli direktor, teatas, et vaenlane on hõivanud Keskkülamäe, Kasari jõe ja mõisa pargi ümbruse, Vanamõisa ja Kirbla piirkonna. Oli kujunenud analoogiline olukord 1944.a. vabastamislahingutega. Pataljonid asusid piirkonda puhastama vaenlastes. I ja II rühm kasutas liiklusvahendina jalgratast, III rühm liikus jalgsi.

Kõik rühmad kohtusid uuesti Kirblas kangelaskalmul. Pataljonikomandöri asetäitja vestles 24-ndast rahukevadest, kangelastest, asetati ühishauale pärjad. Pärjad panid ka Kirbla sov. ja “Uus Kasari” kolhoosi kommunistlikud noored ja Kloostri algkooli õpilased.

Õhku tõusis valge rakett. Tööle asusid lökkemeistrid, kokad, välklehtede toimetajad, võisteldi automaatide lahtivõtmises ja kokkupanekus” (Ka II 51-52).

1974/75. õppeaastal pöörati erilist tähelepanu õpilaste sõjalis-patriootilisele kasvatustööle, kuna 30 aastat oli möödunud võidust fašismi üle. Koolis korraldati näitlik agitatsioon: õpetajad valmistasid stendi “30 aastat võidust”, Kommunistlikud noored kogusid kodukoha sõjaveteranidelt materjale, mille põhjal valmis stend “Sõjaveteranid meenutavad”. Võidupühaks saadeti veteranidele õnnitluskaardid ja õpilaste poolt valmistatud suveniire. Sõjateemalistest raamatutest seati üles näitus. Nõukogude armee aastapäeval kohtuti sõjaveteran R. Lepaga. Läbi viidi põuavälg, koolisisesed laskevõistlused karikale “Võit”, joonistusvõistlus teemadel “Meie armee” ja “30 aastat võidust”. Ekskursioonidel tutvusid õpilased lahingukuulsuse paikadega. Nõukogude armee

armee võidu 30. aastapäeva teemat puudutati nii aine- kui klassijuhataja tundides, samuti pioneeri ja komsomolitöös.

2.3.2. Kasvatustöö õppevälisel ajal

Kroonikaraamatute põhjal võib väita, et töökasvatus koolides võrreldes iseseisvusajaga süvenes. Inimeste abistamist oma tööga hakati nimetama ühiskonnale kasulikuks tööks. Osaleti mitmetel aktsioonides ja kampaaniates. Kooliellu tuli uus mõiste–sotsialistlik võistlus. Võisteldi kõiges võimalikus: vanapaberi, ravimtaimede ja vanaraua kogumises.

Sõjategevuse käigus oli Kasari koolimaja tugevalt kannatada saanud. Koolimaja olid kasutanud nii saksa kui ka vene väed. 25. oktoobril 1947. aastal vabanes koolimaja lõpuks lõplikult ja selleks, et koolitöö võiks alata viidi läbi seesmine suurpuhastus. Täitevkomitee poolt saadeti 20 naist kooli korrastama. Klaasiti aknad, seati korda ukSED ja parandati kannatada saanud koridori põrandad. Õpilaste abiga korrastati kooliõu.

Kasari jõe üleujutused takistasid normaalset õppetöö kulgu. Uus koolimaja ehitati üsna jõe lähedale, mis tõttu kevadine tõusuvesi tungis kooli keldritesse: "Märtsi kuu viimastel päevadel toimus Kasari jõel jääminek. Erakordselt tugeva veetõusu mõjul täitusid koolikeldri- ja keskkütteruumid veega, mis ähvardas rikkuda keskkütte ahju. Et valla täitevkomitee, vaatamata korduvatele ettekannetele, ei saatnud kohale tuletõrjepritsi, asusid ennastalgavalt tööle vanemate klasside õpilased ja õpetaja Reins: tõsteti ämbritega vesi välja mitmel korral, kuni suurvee alanemiseni" (Ka I 93).

Nõukogude aja algusaastatel oli Kasaril probleeme ka küttega: "Ka ei suutnud täitevkomitee kooli küllaldaselt varustada puudega, mistõttu tekkis küttekriis. Selle lahendamiseks kogusid küttepuid õpilased oma kodudest ja ümbruskonna elanikelt ja käisid kahel korral ühes õpetajate ja kooliteenijaga metsas puid üles töötamas" (Ka I 94).

1947. aasta õppeaasta lõpul korraldati Vanamõisas õpilaste ja õpetajate koosviibimine, mis jätkus hiljem remonttööde talgutega. Suvel teostati kooli juures õpetajate, õpilaste, vanemate ja oskustööliste poolt hulganisti remondi- ja korrastustöid. Rajati võrkpalliväljak, kaugushüppekast, korrastati koolimaja ümbrust, seati korda kaeV, parandati õueaed ja kooli mööblit. Ka koolimaja remonditi põhjalikult.

Koolide õpilased osalesid metsatööpäevadel, puhastades metsa võsast. Ühiskondliku töö korras abistasid õpilased šeflusaluseid majandeid. Sügisel võeti kartuleid, suvel käidi kolhoosis loomakapsaid rohimas, töötati maaparanduse alal ja tehti muid vajalikke töid.

Kloostri jätkus töö kooliaias endist viisi. Katselappidele külvati seemneid ja suvel pidid õpilased taimede eest hoolt kandma. Suvine töö kooliaias toimus kindlaks määratud ajal. Iga laps pidi hoolitsema kindla peenra eest. Katselappidel kasvatati lilli, juurvilju ja söödakultuure. Katselappide hooldustööde kohta peeti ka arvestust. Rohiti ka lillepeenraid, hoolitseti marjapõõsaste eest, korjati õunu ja riisuti lehti.

1959. aastal hakati Kloostri kooli juurde rajama geograafia väljakut. Väljaku ümber istutati hekk ja püstitati tuulelipp. Samal aastal uuendati kooliaeda noorte õunapuudega. 1957. aasta kevadel istutati koolimaja ette kask ja toodi ka kullerkuppe. Sügiseti korjati puude ja rohu seemneid lindudele talveks.

Ka Kasaril istutasid õpilased puid: "III, IV ja V klassi õpilased M. Ollino juhatusel istutasid 150 hõbe- ja punapaju; nendest koolikrundile 100 ja rahvamaja ümbrusesse 50" (Ka I 93). Õpilaste poolt on kooliaeda istutatud ka hekipõõsad 1954. aastal.

1957/58. õppeaastal sai Kasari kool elektrivalgustuse. Kogu eeltöö selleks tehti ära ühiskondlikus korras. Vanemate klasside poeglapsed käisid metsas palke saagimas ja postide väljavedu toimus samuti õpilaste kaasabil. Transpordivahenditega abistas kooli Zdanovi-nimeline kolhoos.

Kasaril oli raskusi tööõpetuse läbiviimisega ja tööriistade mahutamisega. 1961. aastal valmis Kasari koolile ümberehitamise teel endisest rahvamajast uue töökoja ruumid, kahetoaline korter tööõpetuse õpetajale, võimla ja kinoruum. Kehakultuurikollektiivi liikmed töötasid võimla ehitusel ühiskondlikus korras 361 töötundi. Poiste töökoda valmis lõplikult järgmisel aastal. Huvi töökoja vastu oli suur. Poisid töötasid seal ka vabast ajast.

1959/60. õppeaastal ehitati Kasari õpetajate majale teine korrus, kus oli õpetajate jaoks neli mugavat korterit. Elektrivalgustus majja pani õpetaja Jõesalu õpilaste abiga. Õpetajate ja õpilaste koostöös värviti koolis põrandaid, uksi ja paneele.

1962. aastal korraldati õpilastele ekskursioone tööstuspiirkondadesse Põhja-Eestis. Tutvuti tööstusettevõtetega Narvas, Kohtla-Järvel, Vasalemmas, Ellamaal jm.

1966/67. õppeaasta talvel haigestus Kasari kooli internaadi kokk ja teda asendasid õpetajad ja vanemate klasside tütarlapsed. Keetmine toimus gaasiküttel ja kuuma veega varustamist hõlbustas boiler.

1967. aasta sügisel korraldati Kasaril hoogtööpäevakuid Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni 50. aastapäeva tähistamiseks. Valmisid piirdeaiaid töökojale-võimlahoonele ja õpetajate majale. 1974. aastal korraldati hoogtöönädal, millest võtsid osa kooli 96 õpilast ja 14 õpetajat ja teenistujat. Kokku töötati 395 tundi. Hoogtööpäevi korraldati koolis ka järgnevatel aastatel

1968. aasta kevadel istutasid Kloostri IV klassi õpilane Jaan Kamarik ja kooli koristaja Edgar Selg hõbepajudest heki maantee äärde. Maha taoti 50 vaia ja otsa asetati mullamättad, et puud paremini kasvama hakkaksid.

Kasari kooli mureks oli ka lõpetajate kutsevaliku suunamine. Eelistatud olid põllumajanduslikud erialad. Õpilastele korraldati ekskursioone vastavatesse põllumajandustehnikumidesse, loodi kontakte endiste õpilastega, kes õppisid edasi. Kooli külastasid ka Tihemetsa ja Olustvere tehnikumide esindajad, et oma kooli lõpetajatele tutvustada.

1974. aastast peeti Kasari koolis ühiskondliku kasuliku töö arvestust spetsiaalsetel perfokaartidel. Eriti häid tulemusi ÜKT tundide osas saavutasid vanemate klasside õpilased.

70-ndatest töötasid kooliõpilased suvel töö-ja puhkelaagrites. Tehtud töö oli tasustatud. Organiseeritud oli ka õpilaste vaba aeg peale tööd. Majandid said õpilaste tööst palju abi. Põllud said umbrohist puhtaks. Vanemad õpilased said kaasa lüüa ka heinateol.

Nõukogude algusaastatel valiti õpilaste seast Kasaril sanitaarvolinikud, kes igal hommikul klasside kaupa viisid läbi puhtuse kontrolli. Lastevanematest valiti kaks sanitaarse järelvalve inspektorit, kes igas kuus üks kuni kaks korda viisid läbi puhtuse kontrolli.

50-ndatel korraldati õpilastele katseid sanitaaralastes teadmistes. 60-ndatel organiseeriti klassikollektiividevaheline sotsialistlik võistlus puhtuse ja korra küsimustes. Aastaringelt korraldati võistlusi, kus kontrolliti klasside puhtust, õpilaste puhtust ja kooli inventari korrasolekut klassides.

Regulaarselt ilmus Punase risti seinaleht "Punaristlane", osaleti ka rajoonivõistlustel. Punase Risti tööd juhendas Hilma Viigipuu, võistlusteks aitas ette valmistada meditsiini õde Maie Nurk.

Kloostri kooli kroonikas on esmakordselt märgitud, et aastal 1968 käis terve kool Lihulas hambaarsti juures. Järgmisel aastal tuli juba hambaarst ise kooli, kes ravis seal laste hambaid terve päeva.

1974. aastast said kõik õpilased Kasaril koolist tasuta sooja toitu majandite ja piima normaliseerimise summade arvelt.

80-ndatel viisid Kasaril õpilastest instruktorid enne tunde klassides äratusvõimlemist läbi. Söögivahetundidel, kui pooled õpilastest olid söömas, tantsisid teised kas makimuusika saatel või siis mängis kooli direktor akordionit. Põhitantsudeks olid tibutants või valss.

Juba 1945. aasta sügisest töötas Vanamõisas spordiring, kuhu kuulusid pooled õpilastest.

Direktor A. Ilmjärve tööle asumisega Kasarile 1951. aasta sügisel, hakati koolis rõhku panema kehalisele kasvatusel. Läbi viidi sportlikke üritusi võistluste näol. Läbi aastate korraldati väga erinevaid võistlusi: murdmaajooksus, sportlikus võimlemises, sisekergejõustikus, kergejõustikus, suusatamises, neljavõistluses, algklasside sportlikus võimlemises, suusatamises, osaleti spartakiaadidel.

Koolis oli ka spordiring, mis koosnes mitmest seksioonist: male-, kabe- ja suusaseksioon. Õpilastele korraldati suusa- ja jooksukrosse, male- ja kabeturniire.

Loodi Kasari Spordi Ühing "Noorus". Ühingusse kuulus 100% V-VI klassi õpilastest. Hooldusõpetajaks oli Imbi Ilmjärv. Ühingu liikmed saavutasid väga häid tulemusi rajooni

spordiüritustel. Karikaid võideti sisekergejõustikus ja laskmises. Pidevalt valmistati ette järgusportlasi: suusatamises, kergejõustikus, jalgrattasõidus, laskmises, samuti noori võimlejaid, matkajaid. I. Ilmjärvele avaldati 1964/65. õppeaasta kevadel Haridusministeeriumi käskkirjaga kiitust tehtud töö eest.

1956/57. õppeaastal uuendati Kasari kooli spordiinventari. Kooli muretseti kang, rööbaspuud, kits ja rõngad. Suusabaasi uuendati 25. paari suuskadega.

60-ndatel tegeleti Kasari koolis aktiivselt sportliku võimlemisega. Osaleti ka rajooni võistlustel. Direktorite nõupidamisel märgiti ära, et kool on võimlemises vabariigi tasemel.

1966. ja 1967. aastal käisid Kloostri lapsed Kasaril spordivõistlustel. Võisteldi jooksus, kaugushüppes ja palliviskes.

1970. aastast kanti Kasaril parimad sportlased spordi autahvlile. Kooli juures korraldati treeninglaager. Tulemustega spordis on Kasari kool olnud läbi aastate rajoonis paremate seas. Mitmeid kordi on kool rajooni esindanud vabariiklikel spordiüritustel.

1971. aastal said Kasari kooli juures valmis 250-meetrine ringrada, täideti korvpalli- ja väravpalliväljaku aluspinnas, paigaldati korvpalliväljakule konstruktsioonid, täideti kaugus- ja kõrgushüppepaigad.

1973. aasta suvel korraldati õpilastele esmakordselt kahenädalased ujumiskursused Kasari jões. Õpetajaks oli oma kooli õpetaja V. Karnau.

Kloostri kooli lapsed matkasid endisesse Penijõe mõisa, kus nüüd asus looduskaitseala keskus. Tutvuti muuseumi eksponaatidega ja vaadati loodust. Õppekäike korraldati sigalasse, karjalauta ja metsa. Metsas tutvuti ja vaadeldi sügisest loodust, tehti vaatlusi lindude, taimede ja ilmastiku kohta.

Kasaril korraldati 1958. aasta kevadel jalgrattamatk Puhtu ornitoloogilisele looduskaitsealale. Korduvalt on külastatud Matsalu looduskaitseala ja Kirbla pank.

1966. aastal külastas Kasari kooli pensionär Jüri Uustalu, kes viis lastele läbi loengu kalakaitse teemal: "Väinamere kalad ja nende kaitse".

Kloostris loodi 1955. aastal keelpillide ansambel, millest võttis osa 6 õpilast.

Kasari kooli õpilaskoor võttis 19 lauljaga osa XII üldlaulupeost ja 17 lauljaga maakondlikust laulupäevast. Laulupidudel käidi ühtlases riietuses. Maria Ollinole avaldas Läänemaa Haridusosakonna juhataja tunnustust ja kiitust laulu alal tehtud töö eest.

Kasari koolis on juba Eesti Vabariigi ajast olnud koorilaul au sees. Nõukogude algusaastatel haris lapsi muusikaliselt Maria Ollino.: "Koolis töötasid mitmesugused ringid. Õppeaasta algul Maria Ollino juhtimisel, nagu laulu-, näite- ja rahvatantsuring. M. Ollino haigestumisel hakkas ringidega töötama E. Saluveer, kelle juhtimisel ringid siiski nii edukalt enam ei töötanud. Laulu ja rahvatantsuring andsid isetegevusosa numbreid nii hästi kooli kui ka Kirbla Keskravimaja aktuseil. Peamiselt Maria Ollino juhtimisel valmistuti kevadiseks kunstilise isetegevuse ja omaloomingu olümpiaadiks. Valla olümpiaadil esinesid Kasari kooli õpilased laulude, rahvatantsude, lavatantsu ja näidendiga (lavatants, näidend, "Kasari poiste laul" õpetaja Ollino omalooming). Maakondlikule olümpiaadile esinema määrati žürii poolt lavatantsu rühm" (Ka I 96).

1966. aastal töötas kooli juures akordioniklass, mille juhatajaks kinnitati Guido Aasa. Noored akordionistid osalesid isetegevus ülevaatusel Haapsalus.

1967. aasta septembrist alustas kooli juures tööd lastevanemate kulul muusikaklass, kus oli võimalik õppida klaverit ja akordionit. Juhendajaks oli Guido Aasa.

Alates 1958. aastast on koolis laulmisõpetajaks olnud Aime Källe. Koolis töötasid lastekoor, mudilaskoor, ja tütarlaste ansambel. Osaleti rajooni solistide ja ansamblite võistlustel. Lastekoor osales pea kõikidel laulupidudel. 1975/76. õppeaastal korraldati koolis esmakordselt õpetaja Aime Källe eestvedamisel laulufestival, kus võistles 28 õpilast. Õpetajatest koosnev žürii määras esikohad, parimaid lauljaid premeeriti.

1980. aastal alustas Kasaril tööd õpetaja Alekõrre eestvedamisel ansambel "Refleks". Ansambli repertuaaris olid Eestis tuntud menulood. Põhiliselt esineti koolipidudel. Esineti

veel Ridala sovhoosis, Rõude rahvamajas, Vatla kultuurimajas. Ansambli oli võimalus ka teada-tuntud telesaadete esineda, milleks olid "Viljaveski" ja "Oma nägu". Esineti ka Haapsalu muusikanädala üritustel.

1982. aastal hakkas õpetaja Vest tegelema ansambli järelkasvuga, kuna "Refleksi" liikmed olid jõudnud lõpuklassi. Uue koosseisu nimeks sai "Mikker". Oma rolli koolipidude osas ansambel täitis, kuid sellist populaarsust ei saavutanud nagu eelkäijad.

Kevadeti korraldati vallas koolinoorte olümpiaade. Olümpiaadil esineti laulude, luuletuste, kahekõnede, võimlemiste ja rahvatantsuga. Välja olid pandud ka õpilaste käsitööd ja Kloostri kooli seinaleht. Parimad tööd saadeti maakondlikule olümpiaadile.

Kasaril ja Kloostri anti välja seinalehte ja seati sisse punane nurk ühes lugemislauaga. Kasaril muudeti seinalehe nimi: "Valgustähest" sai "Koit". "Koit" kajastas koolisündmusi ja kritiseeris väärnähtusi.

Kasaril korraldati õpilastele ekskursioone Riiga (juba 56. aastal), Kihnu, Saaremaale, Tõstamaale, Tallinna loomaaeda ja vanalinna, Leningradi, Haapsalu koduloomuuseumisse. Tutvuti Põhja-Eesti ja Lõuna-Eesti geograafiliste, ajalooliste ja kirjanduslike vaatamisväärsustega. Külastati ka Tallinnas erinevaid teatreid: draama-, noorsoo- ja nukuteatrit.

Läbi aastate on Kasari kooli õpilastel olnud võimalus osaleda erinevates ringides: koduloo-tööõpetuse-, peotantsu-, näite-, rahvatantsu, füüsika-, foto-ja sõnakunstiring. Tegutses ka raamatusõprade klubi.

Kodulooring uuris naaberkoolide ajalugu. Raamatusõprade klubi korraldas näitusi: Fr. Tuglase sünniaastapäevaks, muinasjuturaamatute näitus, vanade kooliõpikute näitus, Korraldati kohtumisi lastekirjanikega ja käidi Tallinnas ekskursioonil ja draamateatris.

3 KASVATUSTÖÖ TAASISESEISVUNUD EESTIS

3.1. Üleminekuaeg

1988/89. õppeaastal toimus Kasari koolielus hulganisti muudatusi: "Seoses Nõukogude Liidus läbiviidava perestroikaga hakati rohkem usaldama kooli juhtkonda, rohkem anti õigusi koolile oma asjade üle otsustada. Rajooni haridusosakond reorganiseeriti hariduskomiteeks. Inspektorite asemele tulid koolinõunikud" (Kasari 9-klassilise kooli kroonikaraamat (1988-), edaspidi Ka IV 15).

"Muudatused meie riigi poliitilises elus andsid oma näo kogu õppeaastale. Õpetajad püüdsid õpilasi kursis hoida päevasündmustega, kõneldi Eesti ajaloost nagu ta tegelikult oli ajakirjanduses ja televisioonis ning raadios avaldatud materjalide ning vanemate õpetajate mälestuste põhjal. Õpiti isamaalisi laule, 24. veebruaril tähistati koolis Eesti iseseisvuspäeva, kogu koolipere jälgis televiisori kaudu Eesti rahvuslipu heiskamist Pika Hermani torni. 10.juunil toodi esmakordselt sini-must-valge lipp kooli lõpuaktusele. Kasvas õpilaste huvi nii Eestis kui ka kogu Nõukogude Liidus toimuvate sündmuste vastu" (Ka IV 25).

Pioneerija komsomoliorganisatsioon ei töötanud enam, pioneerikaelaräti kandmine muutus vabatahtlikuks. Eestis loodi pioneerorganisatsiooni asemele Eesti Laste Organisatsioon, aga kuna koolis polnud tööl pioneerijuhti, siis ei hakanud keegi sellega tegelema.

1988. aastal nihutati koolivaheaeg ettepoole, nii et õpilased said esmakordselt ametlikult jõulupühi pidada.

1990. aastal avati taas majandite initsiatiivil Kloostri algkool viie ja Vanamõisa algkool kolme õpilasega. Usuti, et kui külas on kool, siis hakkab külaelu taas elama.

Kloostri kool oli hästi säilinud, kuna kooli ruumides elas kooli kauaaegne õpetaja Lisette Selg. Klassiruumis ehitati uus ahi ja tehti sanitaarremont. Katusele pandi eterniidist katus. Õpetajana asus tööle Alja Kaus, kes oli ka Nõukogude ajal samas koolis töötanud.

teada-tuntud telesaadete esineda, milleks olid "Viljaveski" ja "Oma nägu". Esineti ka Haapsalu muusikanädala üritustel.

1982. aastal hakkas õpetaja Vest tegelema ansambli järelkasvuga, kuna "Refleksi" liikmed olid jõudnud lõpuklassi. Uue koosseisu nimeks sai "Mikker". Oma rolli koolipidude osas ansambel täitis, kuid sellist populaarsust ei saavutanud nagu eelkäijad.

Kevadeti korraldati vallas koolinoorte olümpiaade. Olümpiaadil esineti laulude, luuletuste, kahekõnede, võimlemiste ja rahvatantsuga. Välja olid pandud ka õpilaste käsitööd ja Kloostri kooli seinaleht. Parimad tööd saadeti maakondlikule olümpiaadile.

Kasariil ja Kloostriis anti välja seinalehte ja seati sisse punane nurk ühes lugemislauaga.

Kasariil muudeti seinalehe nimi: "Valgustähest" sai "Koit". "Koit" kajastas koolisündmusi ja kritiseeris väärnähtusi.

Kasariil korraldati õpilastele ekskursioone Riiga (juba 56. aastal), Kihnu, Saaremaale, Tõstamaale, Tallinna loomaaeda ja vanalinna, Leningradi, Haapsalu koduloomuuseumisse. Tutvuti Põhja-Eesti ja Lõuna-Eesti geograafiliste, ajalooliste ja kirjanduslike vaatamisväärsustega. Külastati ka Tallinnas erinevaid teatreid: draama-, noorsoo- ja nukuteatrit.

Läbi aastate on Kasari kooli õpilastel olnud võimalus osaleda erinevates ringides: koduloo-
tööõpetuse-, peotantsu-, näite-, rahvatantsu, füüsika-, foto-ja sõnakunstiring. Tegutses ka raamatusõprade klubi.

Kodulooring uuris naaberkoolide ajalugu. Raamatusõprade klubi korraldas näitusi: Fr. Tuglase sünniaastapäevaks, muinasjuturaamatute näitus, vanade kooliõpikute näitus, Korraldati kohtumisi lastekirjanikega ja käidi Tallinnas ekskursioonil ja draamateatris.

korteris. Kooli õpilaste arv aga oli juba kasvanud 11-ni. Kool jätkas tööd kahekomplektilisena. Uueks koolijuhatajaks sai Lii Kirpu. Kooli käsutuses olid nüüd uued avarad ruumid, mis koosnesid kahest klassitoast, saalist, köögist ja söögitoast.

Juba 1987. aastast oli Kasari kooli murelapseks võimla, mis oli muutunud varisemisohtlikuks ja vajas hädasti kapitaalremonti. Seni oli jagatud ainult lubadusi. Majandid ei olnud huvitatud võimla remondist, kuna neil olid remontida taasavatavad algkoolihooned. Just Kirbla osavald suhtus kooli muresse mõistvalt. Oli ju sport olnud koolis aastakümneid au sees ja tulemused maakonnas parimate seas. 1994. aasta augustis alustati lõpuks võimla kapitaalremondiga. Rahalist katet tööle lubas maavanem härra Lipstok kuid peagi selgus, et lubatud raha ei ole. Võlg jäi Kirbla osavalla kanda.

1994. aastal likvideeriti Kirbla osavald pankroti tõttu

3.3. Kasvatustöö koolides

3.3.1. Isamaaline kasvatus

Taasiseseisvunud Eestis on isamaaline kasvatus suhteliselt tagasihoidlik. Aasta-aastalt hakkas taanduma töökasvatus, kuna koolidesse võeti tööle teenistujad, kes tegid enamus töid. Lapsevanem, kes nõukogude ajal eemaldus koolist, lülitub taas kooliellu.

Au sisse tõusis jällegi 24. veebruar. Koolides tähistati Eesti Vabariigi iseseisvuspäeva piduliku aktusega, mis toimus oma koolipere keskel.

Haapsalus korraldati iseseisvuse algusaastatel kodu-ja isamaaluule etlemisvõistlus, kus Kasari õpilased märgiti ära hea esinemise eest.

Kloostri Algkoolis korraldati jalgratastel matku kodukoha ümbrusesse. Matkati Kloostri mõisa, Lihula linnuse varemetesse, Kirblasse ja Kasari jõe äärde. Õpetaja rääkis lastele kodukandi muistendeid ja pärimusi. Hiljem joonistati käidud kohtadest ja räägitud juttudes pilte. Ettevõtmise eesmärgiks oli äratada lastes huvi ja armastust oma kodukandi vastu, sest Eestimaa algabki eelkõige oma kodust.

1996. aastal loodi koolis noorkaitseliitlaste rühm, kuhu kuulus 12 poissi. Juhendaja oli lapsevanem, vabatahtlik Eino Jõemaa.

Väljaspool kooli osalesid õpilased Skautide organisatsioonis.

2000. aastal külastas Kasari kooli kodutütarde peavanem Anne Eenpalu. Tööd alustasid kodutütred ja noorkotkad. Kodutütred osalesid vabariigi aastapäeva tähistamisel Lihulas ja asetasid oma lillekimbu Vabadussõja ausambale. Kaks kodutütart käisid parimate kodutütarde tunnustamise päevadel Tallinnas. Külastati Riigikogu ruume Toompeal, käidi kodutütarde esimese peavanema Salme Pruuli kalmul küünlaid süütamas, kohtuti siseminister Tarmo Looduse, Siiri Oviiri, Mariann ja Tunne Kelam, Toomas Savi, piirivalve töötajatega. Tutvuti raadiomajaga, miiting peeti kindralite kalmistul, külastati Laidoneni muuseumi. Veel osalesid kodutütred mitmetes laagrites, nagu laululaager Arukülas, maakonna kevad-ja suvelaager.

Kasari kooli on külastanud piirivalvetöötajad, kes tutvustasid õpilastele oma tööd ja rääkisid piiri kaitsmisest. Õpilastel oli võimalik tutvuda relvadega.

Kogu nõukogude aja oli kirik riigist ja seega ka koolist lahutatud. Paljud lapsevanemad ja õpetajad suhtusid kirikusse võõristavalt. Siiski oli Kasari koolis lapsi, kes juba nõukogude aja lõpuaastatel käisid Kirbla koguduse juures töötavas pühapäevakoolis.

Kooli seinte vahel lauldi vaimulikke laule ainult jõulude ajal. Vahel on kirikutegelased osalenud ka Kasari kooli pidulikel aktustel. Näiteks õnnistas 1996. aasta 9. juunil assessor praost Tiit Salumäe Kasari Põhikooli lipu. Usuõpetus puudub tänaseni kooli õppekavast.

3.3.2. Kasvatustöö õppevälisel ajal

Vanamõisa, Kloostri ja Kasari kool asuvad Matsalu looduskaitseala piirimail. Regulaarselt külastati looduskaitseala keskust Penijõel. Tutvutud on keskuses asuvate muuseumi-eksponaatidega. Korraldatud on paadiretki Kasari jõel, kus on võimalik jälgida looduskaitseala linde.

Vanamõisa kooli vanemad õpilased matkasid Karuse turbarabasse. Õpilased vaatlesid rabamaastikku ja tutvusid põgusalt turbatootmisega.

Kasari kooli õpilaste võistkond on osalenud bioloogia päeval Lihulas. Kaasa on löödud loodusteemalistel joonistusvõistlustel ja loodussõprade laagris. Matkatud Laiküla rabasse ja Kirbla pankrannikule.

A. Lindgreni 90. sünnipäeva puhul korraldati Kasari koolis A. Lindgreni nädal. Lapsed joonistasid, iga klass esines kirjaniku raamatute põhjal ettevalmistatud kavaga. Osaleti ka Haapsalus toimunud sünnipäevale pühendatud üritustel.

Vanamõisa lapsed külastasid regulaarselt Kirbla raamatukogu ja Kloostri lapsed Lihula raamatukogu. Lihula raamatukogu korraldas lastele huvitavaid muinasjutuõhtuid.

Maakondlikel spordiüritustel saavutati endiselt kohti esikolmikus, püstitati isiklikke rekordeid. 1992. aasta kevadel võideti maakonna meistrivõistlustel sisekergejõustikus karikas, kooli õpilased kuulusid Läänemaa võistkonda ja esindasid maakonda vabariiklikel võistlustel, Läänemaa Koolispordi Liidu võistlustel, spordikooli võistlustel. Õpilastel oli võimalus ka Uuemõisas ja Märjamaal ujumas käia.

Kloostri ja Vanamõisa lapsed üldiselt ei osalenud maakondlikel võistlustel, kuna koolides oli vähe lapsi ja nende sportlikud saavutused ei võimaldanud maakonna parimatega võistelda. Ka puudusid vastavad ruumid ja vahendid kehalise kasvatuse tundideks. Küll aga osaleti valla spordipäevadel ja kahe kooli laste koondvõistkond võttis ühel korral Lääne maakonna rahvastepalli võistlustest osa.

1996. aastal kinkis Vantaa Lions-klubi Vanamõisa koolile 15 paari suuski. See innustas koolijuhataja Mari-Ann Laose eestvedamisel korraldama lahtised suusameistrivõistlused. Võistlusest võttis osa kogu koolipere, lisaks veel lapsevanemad, õed-vennad, sugulased-tuttavad. Võistlejaid oli 19, lisaks veel pealtvaatajad ja kaasaelajad.

10. oktoobril 1997 avati kooli juures uus korvpalliväljak

29. mail 1998. aastal toimus kooli korvpalliväljakul sõpruskohtumine õpilaste ja Lihula vallavalitsuse võistkonna vahel Kasari kringli auhinna eest. Võitis vald.

Kasari koolis on õpilased läbi aegade lauluga tegelenud. Koolis on olnud alati lastekoor. On üritatud ka poiste ansambliga tööd teha. Poisid laulsid ka Läänemaa Ühinenud poistekooris. Väiksemad lapsed on olnud koondunud algklasside ansamblisse.

Kooli lastekoor on pea igal aastal laulnud end ka laulupidudele. Tasemelt on enamasti kuulunud kolmandasse katekooriasse.

Lihula muusikakooli loomisega on igal aastal ka Kasari kooli õpilased hakanud mõnd pilli õppima. Kirbla rahvamajas tegutses mõned aastad instrumentaalansambel.

Kui nõukogude aeg peletas lapsevanema koolist eemale, siis taasiseseisvunud Eestis püütakse taas vanemad kooli juurde tuua. Seda eelkõige ühiste üritustega. Igal vanemal on siis võimalus ka õpetajaga kohtuda ja oma probleemidest rääkida.

1991. aasta oktoobris oli Kasaril üritus õpilastele, õpetajatele ja lapsevanematele. I-IV klassil toimus perepäev ja vanematel klassidel maastikumäng. Nooremate klasside õpilased esinesid ja õpetajad vestlesid vanematega.

Eriti tublilt osalesid kooli üritustel lapsevanemad Kloostri ja Vanamõisa koolides. Koolipereid olid väikesed ja kontakt vanematega tihedam. Koolid taasavati ka eelkõige lastevanemate toetusel, seetõttu oli vanemate huvi koolide vastu suurem.

Vanamõisa koolis kujunes traditsiooniliseks ürituseks Jüriööjooks. Lapsed jooksid tõrvikutega külavaheteel. Edaspidi kaasati üritusse ka vanemad. Iga pere pani välja oma võistkonna. Jooksule järgnes teeõhtu koos võitjate autasustamisega koolimajas.

Vanamõisas peeti vanematega koos veel jõule, kus lisaks laste esinemistele pandi välja ka õpilastööde näitus. Ka mõned külaelanikud olid laste töid ja tegemisi vaatama tulnud. Ühiselt peetud vastlapäevadel võisteldi, sõideti reega, söödi hernesuppi ja vastlakukleid. Emadepäevaks meisterdasid lapsed oma emadele kingitused ning õppisid luuletusi ja laule. Peol osalesid nii emad kui ka isad.

Kloostri algkoolis peeti iga õppeaasta lõpetuseks perepäev. Kõige esimesele perepäevale ei ilmunud ühtki isa ja võistleva pidid ainult emad lastega. Edaspidi oli osalejaid juba rohkem: "Kooli tippsündmuseks oli kindlasti perepäev, kus sel aastal oli osavõtjaid

tunduvalt rohkem, kui mullu. Seekord saime ka vanemad võistlema. Huvitavamad alad olid isade võidusõit jalgratastel ja rahvastepall, kus võistlesid lapsed emade, isade vastu" (Kl 97). Koos vanematega toimusid koolis veel sügispidu, jõulupidu ja emadepäev. Koolipidude laud kaeti alati vanemate poolt kaasavõetud küpsetistega.

Kasari kooli uus direktor Karin Saare (aastast 1997) on püüdnud samuti sidet vanematega tugevdada. Traditsioonilisteks üritusteks koolis on kujunemas isadepäev ja emadepäev. Isadepäeval kutsuti kooli isad, kes pidid koos lastega võistlema. Emadepäeval olid koolis laste emad ja vanaemad. Lapsed võtsid neid vastu lillede ja õnnitluskaartidega. Esineti luuletuste ja lauludega. Järgnes ühine kohvilaud.

Koolis töötab aastast 1996 hoolekogu, kes aitab korraldada üleskerkinud probleeme. Hoolekogu tungival nõudmisel hakkasid 2000. aastast kolmanda klassi õpilased inglise keelt õppima. Hoolekogu pole rahul olnud lapsevanemate ja kooli koostööga.

Elu taasiseseisvunud Eesti algusaastatel polnud sugugi kerge. Kogu riigis valitses bensiinikriis, mille tõttu tuli piirata koolivälistel üritustel osalemist. Osa sõite kompenseeris koolile vald. Ei olnud võimalik lastele organiseerida teatri- ja kontserdikülastusi ega kevadisi bussiekskursioone.

Seoses Lihula linna uue kultuurimaja valmimisega 1991 aastal, avanes rohkem võimalusi külastada teatrietendusi, mida ka koolid agaralt tegid.

Kasari koolis on töötanud lisaks laulukooridele järgmised ringid: rahvatantsuring, näitering, laskmine, tütarlaste käsitöö, kergejõustik, ELO rühm, kunstiring, arvutiring, korvpalliring.

Üritustest on toimunud õpilastele matkad kodukandi ümbrusesse, kadrikarnevalid, jõulupeod, huumoripäev, diskod, kevadpeod, õpilastööde näitused, spordipäevad, klassiõhtud, talispordipäev, sõbra nädal ja sõbrapidu, naljakuu karneval, ministri valimised. Igale aastale peetakse ka õpetajate päeva, kus lõpuklassi õpilased on õpetaja rollis. Õpilased annavad siis tunde ja on täitnud ka õppealajuhataja ja direktori ülesandeid. Jõulude ajal on olnud avatud jõulutuba.

Koolivälistest üritustest on käidud olümpiaadidel, mälumängudel, folgipäevadel, mudilaste kevadtrallil ja algklasside päeval Haapsalus, maakonna rahvapidudel, näitustel (nukkude- ja madudenäitus). ELO liikmed osalesid talilaagris Paliveres ja suvelaagris Karepal. Õpilaste käsitöid on saadetud žürii poolt vabariiklikule näitusele.

Lõpuklassid võtavad kevaditi ette pikemaids ekskursioone. Käidud on Saaremaal, Hiiumaal, Sankt – Peterburgis.

1997. aasta mais külastasid kooli Soome Tellesula 7.-9.klassi õpilased koos õpetajatega. Sõpruskohtumine Kasari õpilastega oli teatevõistluses ja rahvastepallis. Õhtul oli Kirblas lõkke ääres tutvumisõhtu. Järgmisel päeval tutvustati külalistele kodukanti – külastati Matsalu loodusmuuseumi, linnutorni Kloostris, Lihula linnust, kultuurimaja ja linna. Õhtul oli disko. Viimasel päeval käidi Saaremaal.

“Parteikaaslaste kutsel Lõuna-Läänemaal ringsõitu tegev Tõnis Lukas külastas 14. oktoobril 1999 ka meie kooli koos Läänemaa maavanem Saha ja valla esindajatega.

Tõnis Lukas märkis hiljem, et väikekoolid Tuudi ja Kasari on esiletõstmist väärt. Ta märkis, et Kasari, Virtsu ja Tuudi kool õitsevad, sest omavalitsusega on hea koostöö. Minister kinkis koolile suure Eesti seinakaardi” (Ka IV 172-173). Viimane haridusministri külaskäik oli 1937 aastal.

Iseseisvuse algusaastatel käisid õpilased Kasaril endistviisi majandeid abistamas kartulivõtul. Metskonnas käidi puuistikuid istutamas. Tüdrukud õmblesid tahvilappe ja võimla lava eesriideid.

Kloostris riisuti lehti, korjati kooliaiaist õunu, rohiti peenraid.

1991/92. õppeaastal tekkis raskusi õpilaste toitlustamisega. Nimelt ei suutnud majandid enam laste toidu eest tasuda nagu varasematel aastatel. Jaanuarist kadus ka riigipoolne toetus. Toiduainete hinnad aga tõusid pidevalt. Lihula vald toetas raskustes olevaid peresid, Martna vald aga mitte. Osa õpilasi loobusid einest ja piirdusid ainult teega. Võileivad võeti kodust kaasa.

1991. aasta sügisest kadus koolis kohustuslik koolivorm. Õpilased riietusid vastavalt võimalustele.

1991. aastal suleti koolis internaat, kuna leiti, et lapsevanematel pole võimalik sooja toidu eest tasuda.

Koostöö koolide vahel algas juba õpetajatest. Lihula valla haridusnõunik korraldas regulaarselt metoodilisi päevi, kus kordamööda külastati valla koole ja vaadati tunde. Järgnes tundide analüüs ja ühine kohvilaud.

Taasiseseisvunud Eestis on koolidel ka ühiseid ettevõtmisi olnud. Vanamõisa ja Kloostri lapsed käisid ühisel Tallinnas ekskursioonil. Vaadati vanalinna, loodusmuuseumi ja loomaaeda. Ühiselt külastati ka Estonia teatrit. Peale etendust jalutati õhtuses vanalinnas ja käidi Toompeal lipu langetamist vaatamas.

Kõigi kolme kooli algklasside lapsed kohtusid Kloostri algkoolis, üksteisele esineti ettevalmistatud laulude ja luuletustega, mängiti ja söödi kaasa toodud küpsetisi. Kloostri algkool käis Kasaril vastukülaskäigul, vaadati Kasari kooli kevadpeo eeskava, uudistati Kasari jõe uut ja vana silda.

Kõik kolm kooli on korraldanud vilistlaste kokkutulekuid, kus on olnud üle ootuste palju endiseid õpilasi. Kokkutulnud on soojalt meenutanud kooliaastaid, sealhulgas ka kooli kasvatuslikku külge, tänu millele on ellu kaasa saanud töökus, kodumaa-armastus ja palju muud head.

29. juulil 1993. aastal tähistas Kasari kool oma 140. aastapäeva: "Kooli aastapäeva tähistati Ülemaailmsete Läänlaste päevade ajal ning ettevalmistusi tegid Kirbla osavald eesotsas vallavanem Mati Riimaga, kooli direktor ning õpetajad I. Ilmjärv, S. Madrus, A. Källe, ja T. Nurmik. Kooli teenistujad tegid ära suure töö kooli ruumide sanitaarremondil ning kooliümbruse korrastamisel, abi oli ka õpilastest. Aastapäevale tuli umbes 300 inimest, õnnitlejate hulgas olid ka haridusosakonna töötajad. Pidulik aktus toimus spordiväljakul (võimla remont tegemata), sellele järgnes mälestustahvli avamine endisel Kasari mõisahoonel, kus kool asus 1923-1941.a. , siis sõideti Kasari külla, kus avati Külaotsa koolimaja endises asukohas mälestuskivi. Kirbla kirikus oli

mälestusjumalateenistus, Kirbla kalmistule maetud endiste õpetajate ja teenistujate haudadele asetati lilled ning süüdati küünlad. Meelelahutus osa toimus Kirbla rahvamajas” (Ka IV 89).

23. oktoobril 1993 pidas Vanamõisa algkool oma 140. aastapäeva. Rahvast oli kogunenud ligi 80. Kooli õpilased esinesid ja peeti kõnesid. Pidulikule osale järgnes tantsuõhtu.

Kloostri algkool pidas 140. aastapäeva 19. augustil 1995. Peo korraldamiseks moodustati korralduskomisjon. Klassiruumi seatud näitusel olid õpilastööd, fotod, vanad klassipäevikud (aastast 1939), ja säilinud koolidokumendid. Peo avas vallavanem Jüri Reismaa. Koolijuhataja Kaidi Sits rääkis kooli ajaloost ja tänas kohalolevaid endisi õpetajaid väikese meenega. Sõnavõttudega esines vallavanem ja endised õpilased Toivo Sits, Rudolf Selg, Albert Tükk. Kooli olid tulnud õnnitlema veel Metsküla algkooli juhataja Gunnar Polma ja Kasari Põhikooli õpetaja Tiina Nurmik. Järgnes laste etteaste. Avati mälestustahvel koolimaja seinal ja aastapäeva mälestuseks istutati tamm. Kokkutulnud pidasid kooliõuel pikniku, lauldi ja mängiti. Lõkketule ääres tantsiti hommikutundideni. Kokkutulnute, keda oli ligi 150, sooviks oli kohuda taas viie aasta pärast.

19. juunil 1999. aastal oli Kasari koolis vilistlaste päev, millest osavõtt kujunes oodatust rohkearvulisemaks. Pidulik aktus toimus võimlas, kus anti ülevaade kooli ajaloost ja õpilased esinesid. Lilled viidi endiste õpetajate haudadele. Lilled kingiti ka kauaaegsele koolijuhile Arnold Ilmjärvele ja õpetajatele, kes on koolis töötanud üle 30. aasta Saima Madrus, Aime Källe ja Hilma Viigipuu. Pidus kestis hommikul poole kaheksani.

19. augustil 2000 korraldati endise Kloostri koolimaja õuel naaberkülade kodukandipäevad. Eeltööna korraldati koolimaja õuel talgud, kuhu olid kutsutud kõik külaelanikud, ka suvitajad. Mehed ehitasid kooli lõunapoolsesse külge uue piirdeaia. Naised ja lapsed korrastasid klassiruumi ja majaümbrust. Meeldiv oli näha, kuidas väikeste külade vähesed elanikud, sõltumata vanusest, ühiselt tööd tegid.

Pidus algas Lihula lasteaia folkloorigrupi esinemisega. Ettekannetega esinesid Mati Mandel, Kaja Lotman ja Heinz Valk. Klassiruumis sai vaadata-lugeda näitust kooli

KOKKUVÕTE

Kasvatustöös Eesti Vabariigi ajal oli kahtlemata esikohal isamaaline kasvatus. Eesti vabariik oli alles noor. Sajandeid kestnud soov saada vabaks, oli lõpuks tõeks saanud. Õpetajatele ei sunnitud isamaalisust kuskilt kõrgemate võimuorganite poolt peale, kõik oli neis endis olemas. See, kuidas lastele "süstiti" kodumaa-armastust, tuli õpetajate enda suhtest riigiga. Iseseisvuspüha – seda ei peetud koolis ainult tavakohase piduliku aktusega, vaid see oli pidupäev ka külaelanikele.

Nõukogude ajal hoogustus patriotism. Esmalt asuti õpetajaid ideelis-poliitiliselt kasvatama. Töös õpilastega seati igal õppeaastal üles suunad, mille poole püüeldi. Ka sõjaline kasvatustöö oli oluline ja mida tehti läbi sõjamängude.

Taasiseseisvunud Eestis oli taolist isamaalist indu märgata iseseisvuse algusaastatel. Riiklikke tähtpäevi tähistatakse tagasihoidlike aktustega. Enam on hakatud huvi tundma koduümbruse ajaloo vastu. Hoogu on saamas Kaitseliidu eriorganisatsioonid Kodutütred ja Noored Kotkad, kus tehakse tänuväärset isamaalist kasvatustööd.

Eesti Vabariigi ajal töötati kooliaias. Õpilased valmistasid ka koolile näitvahendeid. Üldiselt oli sel perioodil töökasvatus tagasihoidlik. Lapsed pidid kodus vanemaid majapidamistöodel abistama.

Töökasvatusega tegeleti kõige enam nõukogude ajal. Õpilased tegid kõike võimalikke töid. Kogusid ravimtaimi, vana rauda ja vanapaberit. Kooliaias riisuti lehti, koristati õunu, rohiti peenraid, istutati puid. Nõukogude algusaastatel abistati majandeid põldude puhastamisel umbrohist, saagikoristustöodel sügisel. Töid tehti ühiskondlikus korras.

Taasiseseisvunud Eestis hakkas töökasvatus aasta-aastalt kaduma. Tänapäeval on paljud tööd koolis lastele keelatud.

Eesti Vabariigi ajal oli kool külakeskuseks, kus käisid koos külaseltsid, külarahvas ja lapsevanemad. Külanoored korraldasid õpilastele pidusid. Lapsevanemate põhimureks oli,

kuidas toetada kooli rahaliselt. Raha vajati koolipidude ja õpilasekskursioonide korraldamiseks.

Koolis töötas hoolekogu, kelle ülesandeks oli õpilaste koolikohustuse kontroll. Koosolekutel arutati kooli ja kodu vahekorda. Hoolekogu otsis ka võimalusi kehvamate õpilaste toetamiseks õppetarvetega ja riietega. Hoolekogu käes oli ka kooli rahakott, millest toetati kooliüritusi ja laste ekskursioone. Tulu maksulistest üritustest läks ühisesse rahakotti.

Nõukogude aastatel lapsevanemate osalus kasvatusprotsessis vähenes. Lapsevanematest oli küll moodustatud lastevanemate komitee, mis aga praktiliselt ei töötanud. Tekkis hirm kooli ees, kuna seal loeti moraali ega püütud leida lahendusi probleemidele.

Tänapäeval tehakse üha enam tööd selle nimel, et lapsevanemat koolile lähemale tuua. Vanematele organiseeritakse koolis kontserte isade-ja emadepäevaks. On korraldatud ka ühiseid perepäevi, mis ühendavad omavahel õpetajat, last ja lapsevanemat. Seda on siiski liiga vähe. Spetsiaalselt lastevanematele mõeldud üritusi ja koosolekuid peaks korraldama palju enam. Tuleks laiendada nende silmaringi, arutleda kasvatusprobleemide üle, pöörata tähelepanu sellele, kuivõrd just lastevanematest oleneb laste ja ka kooli tugevus ja heaolu.

ALLIKAD

- Abermann, H., Kant, E., Kruus, H., Luha, A. & Tammekann, A. *Läänemaa II* Tallinn: käsikirjad. Teaduste Akadeemia raamatukogu.
- Andresen, L. (1995). *Eesti kooli ajalugu*. Tallinn: Avita.
- Kasari algkooli kroonikaraamat*. (1930-1946). 574. Kasari põhikooli valduses.
- Kasari 8-klassilise Kooli kroonika*. (1947-1980). 190. Kasari põhikooli valduses.
- Kasari 8-klassilise Kooli kroonika*. (1981-1987). 190. Kasari põhikooli valduses.
- Kroonikaraamat. Kasari 9-klassiline kool*. (1988-). 296. Kasari põhikooli valduses.
- Kirbla valla Kloostri 4.klassilise algkooli kroonikaraamat*. (1928-1975; 1990-2000). 574. Lihula valla valduses.
- Kirbla. (1989) *Eesti Nõukogude Entsüklopeedia*. 4. kd. Tallinn. 529.
- Orn, J., Pandis, M., Sikka, H. & Trell, E. (2001). *Kasvatusteaduslike üliõpilastööde koostamise ja vormistamise juhend*. Tallinn.
- Vanamõisa algkooli kroonika*. (1853-1998). 72. P. Saaki valduses.